

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีผู้บริโภค

จากการศึกษาแนวคิดและหลักกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มในบทที่ 2 และบทที่ 3 พบว่า การดำเนินคดีแบบกลุ่มตามร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่..) พ.ศ. ... นั้นมีหลักการส่วนใหญ่ใกล้เคียงกับหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class action) ของประเทศสหรัฐอเมริกา แต่เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาคือประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ซึ่งมีความแตกต่างจากประเทศไทยที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) อีกทั้งยังมีสภาพเศรษฐกิจและแนวคิดทางสังคมและกฎหมายแตกต่างไปจากประเทศไทย จึงอาจทำให้การนำหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่มีหลักการส่วนใหญ่ใกล้เคียงกับประเทศสหรัฐอเมริกามาใช้ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีผู้บริโภคในประเทศไทยนั้น ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้นเพื่อให้การศึกษานำหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาปรับใช้แก่คดีผู้บริโภคเป็นไปอย่างรอบด้าน ในบทนี้ ผู้ศึกษาจึงได้แบ่งการศึกษาวิเคราะห์ออกเป็น 4 หัวข้อ กล่าวคือ 4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการฟ้องคดี 4.2 ปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาคดี 4.3 ปัญหาเกี่ยวกับการพิพากษาคดี 4.4 ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับคดี โดยจะศึกษาวิเคราะห์แนวคิด หลักกฎหมายตามร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 เพื่อให้การนำหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาปรับใช้ในคดีผู้บริโภคในประเทศไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสอดคล้องกับการดำเนินคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

ในสภาพการณ์ปัจจุบัน การผลิตและการบริโภคสินค้าและบริการได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นอย่างมาก เนื่องจากระบบการผลิต เป็นแบบอุตสาหกรรมมากขึ้น ผู้ประกอบการธุรกิจนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในกระบวนการผลิต อาทิ การนำเครื่องจักรมาใช้แทนแรงงานคน การใช้สารเคมีหรือวัสดุสังเคราะห์ในกระบวนการผลิต เป็นต้น เมื่อประกอบกับแนวความคิดในระบบเสรีนิยมย่อมส่งผลให้ผู้ประกอบการทั้งหลายพยายามคิดค้นหาวิธีการที่จะสร้างผลกำไรจากการดำเนินธุรกิจให้แก่ตนเองให้มากที่สุด ซึ่งการดำเนินธุรกิจนั้นในหลาย ๆ กรณีก็ได้สร้างความเดือดร้อนเสียหายให้แก่ผู้บริโภค เนื่องด้วยสินค้าหรือบริการนั้นด้อยคุณภาพ เมื่อมีการกระทบกระเทือนซึ่งสิทธิหรือหน้าที่ระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการจึงเกิดเป็นข้อพิพาทขึ้นมา

ย่อมต้องมีการระงับข้อพิพาทนั้นเพื่อให้ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหายได้รับการเยียวยาสิทธิของตนได้อย่างเป็นธรรม การนำคดีขึ้นสู่ศาลก็เป็นมาตรการเยียวยาสิทธิประการหนึ่ง แต่โดยที่ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภคในปัจจุบันอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลจำนวนมาก อีกทั้งคดีผู้บริโภคก็ถือเป็นคดีแพ่งประเภทหนึ่ง การดำเนินคดีผู้บริโภคจึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งด้วย แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นการสร้างรูปแบบหลักเกณฑ์การพิจารณาพิพากษาคดีผู้บริโภคเป็นการเฉพาะภายใต้แนวคิดที่ต้องการแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมในการดำเนินคดีข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการบริโภคสินค้าหรือบริการซึ่งคู่ความแต่ละฝ่ายมีอำนาจต่อรองไม่เท่าเทียมกัน โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์วิธีพิจารณาคดีขึ้นใหม่แตกต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่ในกรณีของคดีผู้บริโภคที่มีผู้เสียหายจำนวนมากจากการกระทำของบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายคนเดียวกันนั้น การนำบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับแก่การพิจารณาพิพากษาคดีได้ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

ปัญหาเกี่ยวกับการฟ้องคดี

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของข้อพิพาทในคดีผู้บริโภคจะเห็นได้ว่า คดีผู้บริโภคนั้นเป็นคดีแพ่งระหว่างผู้บริโภคร่วมกับผู้ประกอบการธุรกิจที่เกิดจากการบริโภคสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ซึ่งคู่กรณีทั้งสองฝ่ายนั้นมีอำนาจในการต่อรองที่ไม่เท่าเทียมกัน กล่าวคือ ผู้บริโภคเป็นประชาชนทั่ว ๆ ไปซึ่งไม่มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต คุณภาพของสินค้าหรือบริการ เทคนิคการตลาด อีกทั้งผู้บริโภคยังมีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ด้อยกว่าผู้ประกอบการธุรกิจ

ดังนั้น ในการทำสัญญาให้ได้มาซึ่งสินค้าและบริการระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภคจึงเป็นไปในลักษณะที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีอำนาจในการต่อรองที่มากกว่าผู้บริโภค โดยเห็นได้จากสภาพการณ์ในปัจจุบันที่ผู้ประกอบการธุรกิจได้ มีการนำสัญญาสำเร็จรูปที่มีข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมและเอื้อประโยชน์อย่างมากให้แก่ฝ่าย ผู้ประกอบการธุรกิจมาใช้ในการทำสัญญากับผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น โดยที่ผู้บริโภคก็ไม่สามารถโต้แย้ง ได้ว่าข้อสัญญาดังกล่าวสร้างภาระให้แก่ตนมากเกินไป และหากรัฐไม่เข้ามาแทรกแซงใน นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภคแล้วย่อมจะทำให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบจาก ผู้ประกอบการธุรกิจมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ รัฐในฐานะผู้ปกครองสังคมจึงต้องเข้าแทรกแซงนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจและผู้บริโภค อีกทั้งรัฐต้องมีบทบาทในการคุ้มครองและเยียวยาสิทธิของผู้บริโภคที่ถูกละเมิดโดยผู้ประกอบการธุรกิจด้วย ซึ่งการคุ้มครองและเยียวยาสิทธิ

ของผู้บริโภคทางกระบวนการยุติธรรมโดยองค์กรศาลนั้นถือเป็นมาตรการหนึ่งที่มีขึ้น
 ดังนั้น การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในคดีผู้บริโภคนี้จึงมีความจำเป็นที่รัฐจะต้องจัดให้มีวิธีการ
 พิจารณาคดีที่มีความสะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม ประหยัด และเสมอภาค เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับการ
 เยียวความเสียหายอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและ
 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 แล้ว จะเห็นได้ว่า การนำคดีขึ้นสู่ศาลต้องเป็นไป
 ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กล่าวคือ บุคคลผู้ถูกโต้แย้งสิทธิหรือผู้บริโภคที่เป็นผู้เสียหายจะต้อง
 เสนอข้อหาของตนด้วยการทำคำฟ้องยื่นต่อศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจ และในกรณีที่มีผู้ได้รับความ
 เสียหายเป็นจำนวนมากจากการกระทำอันเป็น การโต้แย้งสิทธิคราวเดียวกัน ซึ่งข้อพิพาทนั้นฟ้อง
 จำเลยรายเดียวกัน พยานหลักฐานชุดเดียวกัน หากผู้เสียหายเหล่านี้ต้องการดำเนินคดี ผู้เสียหายแต่ละ
 รายนั้นก็จะต้องฟ้องคดีของตนต่อศาล ซึ่งการดำเนินคดีแต่ละคดีย่อมต้องใช้เวลาและต้องเสีย
 ค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก แม้กฎหมายจะบัญญัติให้ผู้บริโภคไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมศาลใน
 กรณีที่ตนเป็น โจทก์ฟ้องผู้ประกอบธุรกิจเป็นจำเลยก็ตาม

แต่การดำเนินคดีโดยทั่วไปก็อาจต้องมีนายความคอยช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่
 ผู้บริโภค เนื่องจากผู้บริโภคส่วนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของผู้บริโภค ขาดความรู้
 ทางกฎหมาย ขาดความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลเอกสารที่จะนำมาเป็นพยานหลักฐานในการต่อสู้
 คดี อีกทั้งในบางคดี ลักษณะของข้อพิพาทก็มีความยุ่งยากในการนำสืบพิสูจน์ถึงความเสียหาย เช่น
 กระบวนการผลิตต่ำกว่าหรือไม่เป็นไปตามมาตรฐานซึ่งต้องมีการพิสูจน์เหตุแห่งความเสียหายโดย
 อาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเทคนิควิทยาการด้านนั้นเป็นการเฉพาะ เป็นต้น ผู้บริโภคจึงอาจต้อง
 พึ่งนายความให้เข้ามาดูแลคดีความของตนและต้องเสียค่าว่าความให้แก่ทนายได้ นอกจากนี้แล้ว
 ยังมีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าเดินทาง ค่าจัดทำสำเนาเอกสารที่ผู้บริโภคต้องรับภาระอีกด้วย และแม้ว่า
 กฎหมายจะบัญญัติให้มีเจ้าพนักงานคดีซึ่งมีหน้าที่ในการจัดทำคำฟ้อง คำให้การ ให้ความช่วยเหลือ
 หรือให้คำแนะนำ และช่วยศาลในการแสวงหาพยานหลักฐานต่าง ๆ ในคดี แต่เจ้าพนักงานคดีก็
 ไม่ได้มีจำนวนมากเพียงพอที่จะดูแลคุ้มครองประโยชน์ของผู้บริโภคทุกรายอย่างทั่วถึงได้ ดังนั้น
 ในกรณีที่ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภคคิดเป็นจำนวนทุนทรัพย์ไม่มากนัก หากต้องดำเนินคดี
 เพื่อให้ได้รับการคุ้มครองสิทธิแล้วยอมไม่คุ้มค่ากับเงินที่ต้องเสียไป ผู้บริโภคจึงเลือกที่จะไม่ฟ้อง
 คดีต่อศาลก็เป็นได้

แม้บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในเรื่องการมอบอำนาจให้ฟ้อง
 คดี การรวมพิจารณา การร้องสอด และการเป็นคู่ความร่วมมือ ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ที่เปิดโอกาสให้

ผู้เสียหายหลายรายได้เข้ามาเป็นคู่ความในคดีเดียวกันหรือได้รับการคุ้มครองสิทธิจากการพิจารณาคดีในคราวเดียวกันก็ตาม แต่การเข้ามาตามวิธีการดังกล่าวยังมีข้อขัดข้องหลายประการ กล่าวคือ

การมอบอำนาจให้ฟ้องคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 60 ผู้เสียหายแต่ละรายต้องทำหนังสือมอบอำนาจให้บุคคลอื่นฟ้องคดีแทนได้ในฐานะผู้แทนในคดี ซึ่งการมอบอำนาจให้ฟ้องคดีในกรณีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากนี้จะมีประสิทธิภาพต่อเมื่อผู้เสียหายสามารถติดต่อสื่อสารกันได้และตกลงร่วมกันมอบอำนาจให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้ฟ้องคดีแทน แต่หากผู้เสียหายทั้งหลายไม่สามารถติดต่อกันได้ การที่ผู้เสียหายทั้งหมดจะมาร่วมกันมอบอำนาจฟ้องคดีฟ้องคดีเพื่อให้มีการพิจารณาคดีให้เสร็จสิ้นไปคราวเดียวกันนั้นย่อมเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ ผู้มอบอำนาจอาจไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างเพียงพอ แม้ว่าการมอบอำนาจจะกระทำได้เป็นผลสำเร็จ แต่กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไม่มีบทบังคับว่าผู้แทนในคดีจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ในการเป็นผู้แทนเพียงใด อย่างไร ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้มอบอำนาจ กับผู้รับมอบอำนาจและบุคคลภายนอกนั้น ต้องนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการแต่งตั้งตัวแทนเฉพาะการตามมาตรา 800 มาใช้บังคับ ซึ่งก็เป็นเพียงความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ตัว การต้องผูกพันในกิจการที่ตัวแทนได้กระทำไปภายในของอำนาจของการเป็นตัวการตัวแทน ดังนั้น การนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 60 มาใช้บังคับแก่การพิจารณาพิพากษาคดีผู้บริโภคนั้นที่มีผู้เสียหายจำนวนมากจึงไม่อาจช่วยลดจำนวนคดีที่จะมีการฟ้องร้องโดยอาศัยมูลเหตุเดียวกันได้

การรวมพิจารณาคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 28 กำหนดให้คู่ความอาจขอให้มีการรวมคดีเหล่านั้นเข้าด้วยกันเพื่อความสะดวกในการพิจารณาคดีได้ โดยกฎหมายได้วางหลักเกณฑ์ของการรวมพิจารณาคดีไว้ว่า คดีที่จะสามารถรวมพิจารณาได้นั้นจะต้องเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกันหรือมีประเด็นอย่างเดียวกัน กล่าวคือ ต้องมีมูลกรณีอย่างเดียวกันหรือเกี่ยวเนื่องใกล้ชิดกัน และต้องมีองค์ประกอบครบถ้วน คือ

- 1) คู่ความทั้งหมดหรือแต่บางฝ่ายเป็นคู่ความรายเดียวกัน
- 2) การพิจารณาคดีถ้าได้รวมกันแล้วจะเป็นการสะดวกกว่าการแยกกันเป็นรายสำนวน ซึ่งอาจเป็นการสะดวกต่อศาลที่ไม่ต้องสืบพยานหลายครั้ง พิพากษาหลายครั้ง หรือสะดวกแก่คู่ความหรือพยานคนเดียวกันชุดเดียวกันสืบพยานหลายศาล
- 3) คดียังค้างพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นสองศาลต่างกัน หรือค้างอยู่ในศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ในการดำเนินคดีผู้บริโภคนั้น อย่างไรก็ตาม การขอรวมการพิจารณาคดีดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความไม่สะดวกในกรณีที่มีผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้บริโภคจำนวนมากได้ เพราะผู้บริโภคแต่ละรายอาจ

ไม่ได้เริ่มฟ้องผู้ประกอบการรายเดียวกันพร้อมกันก็ได้ เนื่องจากความเสียหายที่เกิดขึ้นอาจเกิดในเวลาที่แตกต่างกัน สิทธิในการฟ้องคดีเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจึงเกิดในเวลาที่แตกต่างกัน เช่น ในขณะที่คดีหนึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาคัดสินคดีของศาล แต่อีกคดีหนึ่งศาลเพิ่งจะรับคำฟ้องของผู้เสียหาย การรวมพิจารณาคดีย่อมทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีแรกต้องล่าช้าออกไปอีก และไม่ก่อให้เกิดความสะดวก ทำให้ผู้บริโภคมองได้รับการเยียวยาความเสียหายที่ล่าช้าออกไปด้วย อีกทั้ง การขอรวมการพิจารณานั้นศาลจะต้องฟังคู่ความทุกฝ่ายจนเป็นที่พอใจว่าคดีเหล่านั้นเกี่ยวเนื่องกันซึ่งต้องใช้เวลามาก ดังนั้น จึงไม่อาจรวมการพิจารณาคดีในกรณีดังกล่าวได้

การร้องสอด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 เป็นการแก้ไขข้อขัดข้องในกรณีที่บุคคลหนึ่งซึ่งต้องการจะเข้ามาในคดีแต่ไม่มีโอกาสเข้ามาในคดี หรือกรณีบุคคลที่ควรจะเข้ามาในคดีแต่ไม่ยอมเข้ามาในคดี สามารถเข้ามาเป็นคู่ความในคดีได้ ซึ่งการร้องสอดนี้บุคคลภายนอกคดีสามารถร้องขอเข้ามาในคดีเอง หรือคู่ความในคดีนั้นเองร้องขอหรือศาลเรียกให้เข้ามาในคดีก็ได้ โดยการร้องสอดจะทำให้บุคคลภายนอกได้เข้ามาเป็นคู่ความในคดีโดยรวดเร็วกว่าการฟ้องเป็นคดีใหม่และเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า และทำให้ผู้ร้องสอดซึ่งหมายถึงบุคคลที่ไม่ได้เป็นคู่ความมาแต่เริ่มแรก หากแต่ได้เข้ามาเป็นคู่ความในภายหลังเมื่อมีคดีกันแล้ว ได้มีโอกาสป้องกันสิทธิของตนได้ทันทั่วทั้งโดยไม่ต้องไปฟ้องเป็นคดีใหม่

ในกรณีคดีผู้บริโภค ผู้บริโภคที่ถูกละเมิดสิทธิและได้รับความเสียหาย หากต้องการร้องสอดเข้ามาในคดีก็สามารถกระทำได้ โดยการร้องสอดเข้ามาในคดีด้วยความสมัครใจเพื่อเข้ามาเป็นคู่ความฝ่ายที่สาม หรือเพื่อเข้ามาเป็น โจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วมหรือเข้าแทนที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้การร้องสอดจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย กล่าวคือ กรณีการร้องสอดเข้าเป็นคู่ความฝ่ายที่สาม จะต้องเป็นการตั้งประเด็นข้อพิพาทขึ้นใหม่ โดยอาจโต้แย้งกับโจทก์และจำเลยเดิมทั้งหมดหรือโต้แย้งกับโจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และกรณีร้องสอดเข้าเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วมหรือเข้าแทนที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามกฎหมายในผลแห่งคดีนั้น หมายถึง จะต้องเป็นผู้ที่ถูกกระทบกระเทือนหรือถูกบังคับโดยคำพิพากษานั้น โดยตรงหรือผลคดีตามกฎหมายจะมีผลไปถึงตนด้วย

อย่างไรก็ดี แม้ว่าผู้บริโภคจะได้รับความเสียหายจากผู้ประกอบการรายเดียวกัน แต่ผู้บริโภคที่จะเข้ามาในคดีมิได้เข้ามาเพื่อโต้แย้งสิทธิของตนที่อาจถูกกระทบกระเทือนโดยผลแห่งคำพิพากษาในคดีเดิมโดยการตั้งประเด็นข้อพิพาทขึ้นใหม่ เนื่องจากประเด็นของผู้บริโภคที่ยังมิได้เข้ามาในคดีกับประเด็นพิพาทของผู้บริโภคซึ่งเป็นคู่ความในคดีเดิมนั้นมีประเด็นข้อพิพาทเป็นอย่างเดียวกัน เพียงแต่มีความเสียหายแตกต่างกันเท่านั้น และผู้บริโภคที่จะเข้ามาในคดีก็มีได้ถูก

กระทบกระเทือนหรือถูกบังคับโดยคำพิพากษานั้นโดยตรง เนื่องจากผู้บริโภคที่จะเข้ามาในคดีนั้น เป็นบุคคลภายนอกคดีจึงไม่ถูกผูกพันโดยคำพิพากษานั้น ตามหลักที่ว่า คำพิพากษาไม่ผูกพันบุคคล นอก ด้วยเหตุนี้ เมื่อพิจารณาตามหลักเกณฑ์ ดังกล่าวแล้ว ผู้บริโภคจึงไม่อาจร้องสอดเข้ามาในคดี ตามมาตรา 57 ได้

การเข้าเป็นคู่ความร่วมมือ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 59 กฎหมาย กำหนดให้บุคคลสามารถเข้ามาเป็นคู่ความในคดีเดียวกันได้ ไม่ว่าจะ เป็นคู่ความฝ่ายเดียวกับโจทก์ หรือจำเลย โดยอาจเป็นคู่ความ ร่วมกันมาแต่เริ่มคดี หรือภายหลังด้วยการร้องสอด การเข้าเป็น คู่ความร่วมมือตั้งแต่เริ่มคดีตามมาตรา 59 นี้จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย กล่าวคือ บุคคลที่ จะเข้ามาเป็นคู่ความร่วมมือในคดีนั้นจะต้องมีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดี (Subject-matter of the case) ซึ่งหมายความว่า ต้องมีส่วนได้เสียร่วมกันในมูลเหตุอันเป็นรากฐานแห่งคดีนั้น ซึ่ง ได้แก่ ส่วนได้เสียหรือผลประโยชน์โดยตรงตามกฎหมายนั้นมีอยู่ร่วมกัน เช่น เจ้าหนี้ร่วม ลูกหนี้ ร่วม เจ้าของร่วม หรือบุคคลซึ่งมีผลประโยชน์เกี่ยวเนื่องหรือต้องรับผิดชอบร่วมกันหรือแทนกัน เช่น ลูกหนี้ชั้นต้นกับผู้ค้ำประกัน ตัวการกับตัวแทน ผู้ร่วมกันทำละเมิด เป็นต้น ในกรณีผู้บริโภคที่ ได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ บางกรณีก็ไม่สามารถร่วมกันฟ้องคดีได้ เช่น ผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานที่ผลิตคนละครั้งกัน กรณี นี้ การพิสูจน์ ว่ามีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดีทำได้ยาก จึงไม่อาจฟ้องคดีร่วมกันได้ หรือแม้ว่าบาง กรณีฟ้องร่วมกันได้ เช่น น้ำผลไม้ซึ่งบรรจุกล่องที่ผลิตในครั้งเดียวกันมีเชื้อราปนเปื้อน เมื่อ ผู้บริโภครับประทานแล้วเกิดอาการอาหารเป็นพิษ ซึ่งถือได้ว่าผู้บริโ ภคเหล่านั้นมีผลประโยชน์ ร่วมกัน ในมูลความแห่งคดี เพราะความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ผลิตในครั้งเดียวกัน แต่ อย่างไรก็ดี การฟ้องคดีร่วมกันนั้นขึ้นอยู่กับความสมัครใจของโจทก์ซึ่งโจทก์แต่ละคนอาจไม่สมัคร ใจฟ้องคดีร่วมกัน หรือไม่อาจทราบได้ว่ามีใครเป็นผู้เสียหายบ้าง จึงไม่อาจเข้าเป็นโจทก์ร่วมตาม มาตรา 59 ได้ ผู้บริโภคแต่ละคนจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาตามที่กำหนดในประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่งโดยการฟ้องคดีแยกกันต่างหากตามสิทธิของตน

เมื่อพิจารณาจากร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) จะเห็นได้ว่า ในกรณีคดีผู้บริโภคที่มีผู้บริโภค ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก เมื่อมีการนำหลักการการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้ ผู้บริโภค เหล่านี้ต้องเป็นกลุ่มบุคคลที่มีสิทธิเรียกร้องอันเกิดจากการกระทำเดียวกันของผู้ประกอบธุรกิจราย เดียวกันซึ่งมีประเด็นแห่งคดีเป็นอย่างเดียวกัน แม้ว่าผู้บริโภคแต่ละคนนั้นจะ ได้รับความเสียหาย มากน้อยต่างกัน ทั้งนี้เป็นไปตามร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/1 ที่กำหนดให้สมาชิกกลุ่มต้อง

เป็นกลุ่มบุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม กลุ่มผู้บริหารโคคดังกล่าวจึงจะสามารถร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ และเมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม กล่าวคือ การที่ศาลอนุญาตให้เสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของโจทก์และสมาชิกกลุ่มตามร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/1 เมื่อศาลมีคำพิพากษาผลของคำพิพากษาจะมีผลผูกพันถึงผู้บริหารโคคที่เป็นสมาชิกกลุ่มซึ่งไม่ได้มีฐานะเป็นคู่ความในคดีด้วยแม้ว่าผู้บริหารโคคเหล่านั้นจะไม่ได้เข้ามาดำเนินคดีด้วยตนเองก็ตาม

ซึ่งตามร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/5 ได้กำหนดให้คดีเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเป็นคดีที่สามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ซึ่งถ้ามีการนำเอาบทบัญญัติดังกล่าวมาปรับใช้ในคดีผู้บริโภคจะทำให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายซึ่งโดยมากเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและเป็นผู้ที่มีความสามารถในการต่อรองที่น้อยกว่าผู้ประกอบการเนื่องจากสถานะทางเศรษฐกิจที่ต่ำกว่าผู้ประกอบการได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้ง่ายขึ้นเพราะได้แก้ไขข้อขัดข้องทางวิธีพิจารณาต่าง ๆ อันเป็นการส่งเสริมให้ผู้บริหารโคครายย่อยที่ได้รับความเสียหายเพียงเล็กน้อยแต่เมื่อนำบุคคลผู้เสียหายเหล่านี้มารวมกันแล้วก่อให้เกิดความเสียหายในภาพรวมเป็นจำนวนมากนั้น ได้ใช้สิทธิทางศาลมากขึ้น รวมถึงเป็นการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมด้วย โดยเมื่อผู้บริหารโคครายใดรายหนึ่งฟ้องคดีแบบกลุ่มแล้วยอมถือเป็นการทำแทนผู้บริหารโคครายอื่น ๆ ที่มีสิทธิภายใต้ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกันและการฟ้องคดีแบบกลุ่มนี้ยังเป็นมาตรการที่ทำให้ผู้บริหารโคคที่ได้รับความเสียหายทั้งหลายมีอำนาจในการต่อรองกับผู้ประกอบการมากขึ้นด้วย โดยในร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/6 และ 222/7 ได้กำหนดวิธีการยื่นคำร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่มว่าให้ยื่นคำร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่มพร้อมกับคำฟ้องเริ่มคดีของโจทก์ โดยโจทก์ต้องแสดงเหตุตามสมควรที่ศาลจะอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาในคำร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่มด้วย และในคำฟ้องของโจทก์จะต้องบรรยายโดยชัดแจ้งซึ่งส ภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับของตัวโจทก์ และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะเดียวกับโจทก์ด้วย รวมทั้งคำขอชำระหนี้เป็นเงินโดยชัดเจน แต่ในส่วนของสมาชิกกลุ่มนั้น โจทก์ไม่ต้องบรรยายระบุจำนวนสมาชิกกลุ่มที่ชัดเจน เนื่องจากอาจจะยังไม่ทราบจำนวนสมาชิกกลุ่มที่แน่นอน และค่าเสียหายของสมาชิกกลุ่มก็ไม่จำเป็นต้องบรรยายโดยระบุจำนวนที่แน่นอนเช่นกัน

เมื่อศาลได้พิจารณาคำร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ศาลจะอนุญาตให้โจทก์ดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่นั้น ศาลจะต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ตามร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/9

ประกอบด้วย กล่าวคือ ศาลจะอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ต่อเมื่อโจทก์ได้แสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลว่าคำร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่มของโจทก์เป็นไปดังนี้

- 1) สภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์เป็นไปตามร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/7
- 2) โจทก์ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะที่เหมือนกันของกลุ่มที่ชัดเจนเพียงพอเพื่อให้รับรู้ได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใด
- 3) กลุ่มบุคคลมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวก
- 4) การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากกว่าการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ
- 5) โจทก์ได้แสดงให้เห็นว่า โจทก์เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีคุณสมบัติ ส่วนได้เสีย และการได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่มตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา และโจทก์รวมทั้งทนายความที่โจทก์เสนอให้เป็นทนายความของกลุ่มสามารถ ดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นผู้แทนโจทก์เป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากเนื่องจากผู้แทนโจทก์ต้องเป็นผู้ที่ดำเนินคดีแทนผู้เสียหายที่เป็นสมาชิกกลุ่มทั้งหมดและเป็นผู้ที่สามารถกระทำการใด ๆ ในทางคดีซึ่งจะมีผลผูกพันสมาชิกในกลุ่มทั้งหมด โดยที่ไม่ต้องมีการมอบอำนาจเป็นการเฉพาะแต่อย่างใด ดังนั้น ร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/9 (5) จึงได้กำหนดคุณสมบัติของผู้แทนโจทก์ไว้ว่า ผู้แทนโจทก์ต้องเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีคุณสมบัติ ส่วนได้เสียรวมตลอดทั้งการได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่ม และโจทก์รวมทั้งทนายความที่โจทก์เสนอให้เป็นทนายความของกลุ่มสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม ซึ่งบทบัญญัติตามร่างพระราชบัญญัติฯ ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้แทนโจทก์ไว้ สอดคล้องกับบทบัญญัติ การดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาตาม Rule 23 ของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (Federal Rule of Civil Procedure) หรือ FRCP ที่ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้แทนคดีไว้ใน Rule 23 (a) (3) ซึ่งระบุให้ชื่อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของคู่ความที่เป็นผู้แทนคดีเป็นข้อต่อสู้ หรือข้อเรียกร้องประเภทเดียวกันกับของกลุ่ม (typical of claim or defense) และตาม Rule 23 (a) (4) ได้บัญญัติเงื่อนไขว่า ผู้แทนคดีต้องสามารถป้องกันผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างเป็นธรรมและเพียงพอ (Fairly and adequately protect the interest)

อย่างไรก็ตาม การที่สมาชิก กลุ่มต้องผูกพันในผลแห่งคำพิพากษาที่ตนไม่ได้เป็นคู่ความ และไม่ได้มอบอำนาจหรือให้ความยินยอมให้โจทก์เป็นผู้ดำเนินคดีแทนตน กรณีจึงมีประเด็น ปัญหาว่า โจทก์ซึ่งเป็นผู้แทนในการฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นอาจดำเนินคดีโดยไม่สุจริต และ ไม่ได้รักษาผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มอย่างเพียงพอและเป็นธรรมเพราะผู้แทนโจทก์อาจร่วมมือ กับผู้ประกอบธุรกิจซึ่งเป็นจำเลยในการตกลงประนีประนอมกันในทางที่เสียเปรียบและส่งผลเสีย แก่ประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มได้ เนื่องจากคดีผู้บริโภคนั้นจะเน้นการเจรจาไกล่เกลี่ยอันนำไปสู่ การประนีประนอมยอมความกันเพื่อให้คดีเสร็จไปโดยเร็วอันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคทั้งหลาย ที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายโดยเร็ว อีกทั้งการที่ร่างพระราชบัญญัติฯ กำหนดหลักการไว้ อย่างกว้าง ๆ ว่า ผู้แทนคดีจะต้องสามารถป้องกันผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างเป็นธรรมและเพียงพอ ย่อมทำให้เกิดปัญหาในการตีความกฎหมายได้ว่า การป้องกันผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างเป็นธรรม และเพียงพอ นั้นมีความหมายเพียงใด

ประเด็นปัญหาที่ต้องพิจารณาประการต่อมา คือ องค์กรที่มีอำนาจในการดำเนินคดีแทน ผู้บริโภคไม่มีสิทธิเป็นโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดี ผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 19 ได้บัญญัติให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หรือสมาคมที่ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งมูลนิธิที่ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรองตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจาก สินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เป็นผู้ที่มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภค แต่ตามร่างพระราชบัญญัติฯ ได้ กำหนดให้ผู้ที่มิใช่หรือร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่ม คือ โจทก์ซึ่งต้องเป็นสมาชิกกลุ่มบุคคลที่มีสิทธิ อย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเดียวกัน จึงมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาว่า องค์กรที่มีอำนาจดำเนินคดีแทนผู้บริโภคดังที่ได้กล่าวมาจะมีฐานะเป็นสมาชิกกลุ่มและมีสิทธิร้อง ขอให้ศาลดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่ ซึ่งการดำเนินคดีโดยคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจะต้อง เป็นกรณีที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีความเห็นว่า มีการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจที่ถือเป็นการ ละเมิดสิทธิของผู้บริโภคและสมควรที่จะดำเนินคดีกับผู้ประกอบธุรกิจนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครอง ประโยชน์ของผู้บริโภค เช่น กรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจเผยแพร่โฆษณาที่เกินจริงยอมเป็นการกระทบ สิทธิของผู้บริโภคในการได้รับข้อมูลข่าวสารและคำพรรณนาที่ถูกต้องอันเป็นสิทธิประการหนึ่งที่ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 บัญญัติรับรองไว้ เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชน หรือผู้บริโภคโดยทั่วไปเป็นส่วนรวม คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจในการดำเนินคดีกับ ผู้ประกอบธุรกิจดังกล่าวได้ตามมาตรา 39 โดยถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย ส่วนการดำเนินคดีโดย คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคอีกกรณีหนึ่งนั้นเป็นกรณีที่มีการริเริ่มให้มีการฟ้องคดีโดยผู้บริโภค

ซึ่งเป็นเอกชนและคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคดำเนินคดีแทนผู้บริโภคที่ร้องขอเหล่านั้น ซึ่ง ผู้ศึกษาเห็นว่า การดำเนินคดีโดยคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามกรณีแรกไม่เหมาะสมที่จะให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจในการฟ้องคดีแบบกลุ่ม เพราะเป็นกรณีริเริ่มให้มีการฟ้องคดีโดยคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและเป็นกรณีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ซึ่งจะไม่สอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่การฟ้องคดีริเริ่มมาจากเอกชนที่เป็นผู้เสียหาย ส่วนการดำเนินคดีในกรณีโดยคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคในกรณีที่สองนั้นเป็นการฟ้องคดีที่ริเริ่มโดยผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่การฟ้องคดีริเริ่มมาจากเอกชนที่เป็นผู้เสียหาย ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีความสิทธิที่จะเป็นโจทก์ร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มเฉพาะแต่ในกรณีที่มีการริเริ่มให้มีการฟ้องคดีโดยผู้บริโภคซึ่งเป็นเอกชนและคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคดำเนินคดีแทนผู้บริโภคที่ร้องขอ แต่การที่ร่างพระราชบัญญัติฯ กำหนดให้ผู้ที่มี สิทธิร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม คือ โจทก์ซึ่งต้องเป็นสมาชิกกลุ่มบุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเดียวกัน ดังนั้น หากคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคมที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 และมูลนิธิที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค

ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ประสงค์จะดำเนินการฟ้องคดีแทนผู้บริโภคแล้วย่อมไม่อาจกระทำได้อีก เนื่องจากองค์กรเหล่านี้ ไม่มีสถานะเป็นสมาชิกกลุ่มที่ได้รับความเสียหายภายใต้การกระทำเดียวกันของผู้ประกอบธุรกิจรายเดียวกัน จึงไม่อาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีแบบกลุ่มได้ ซึ่งหลักการตามร่างพระราชบัญญัติฯ นั้นขัดกับหลักการในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคฯ มาตรา 19 ซึ่งหากพิจารณาเกี่ยวกับองค์กรที่มีอำนาจดำเนินคดีแทนผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 จะเห็นได้ว่ากฎหมายได้ให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคมที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรอง เป็นองค์กรที่มีอำนาจดำเนินคดีแทนผู้บริโภคอยู่แล้ว แต่เหตุผลที่ต้องมีการบัญญัติ หลักเกณฑ์ดังกล่าวซ้ำอีกในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคฯ ก็เพราะกฎหมายมีความประสงค์ที่จะกำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีของทั้งสององค์กรเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 และในกรณีของมูลนิธิที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรอง ดังที่บัญญัติในมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งให้อำนาจแก่มูลนิธิดังกล่าวสามารถฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายแทนผู้ที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้ ดังนั้น การที่ร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/1 ให้นิยามคำว่า “กลุ่ม

บุคคล” ว่าหมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลัก กฎหมาย เดียวกัน และนิยามคำว่า “มาชิกกลุ่ม” หมายถึง บุคคลใด ๆ ที่อยู่ในกลุ่มบุคคล จึงทำให้องค์กรผู้มี อำนาจดำเนินคดีแทนผู้บริโภครู้จักอำนาจในการดำเนินคดีแบบกลุ่มแทนผู้บริโภคไปด้วย

ในส่วนของบทบาทของทนายความในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น เนื่องจากการดำเนินคดี แบบกลุ่มในต่างประเทศ ทนายความของกลุ่มจะมีหน้าที่เพื่อรักษาผลประโยชน์แทน โจทก์และแทน สมาชิกกลุ่มทุกคน โดยทนายความต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามาร ในการเตรียมคดี รวมถึงการ รวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ซึ่งประเด็นที่จะต้องพิจารณาคือ การคัดเลือกทนายโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม แม้ว่าในกระบวนการวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคของ ไทย ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคฯ ได้ กำหนดให้เจ้าพนักงานคดีทำ หน้าที่ช่วยเหลือศาลในการดำเนินคดีผู้บริโภค และตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการ ดำเนินกระบวนการพิจารณาและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภค พ .ศ.2551 ได้ กำหนดบทบาทหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในการให้คำแนะนำโจทก์ในการจัดทำคำ ฟ้อง ช่วยเหลือ คู่ความในการทำคำให้การหรือทำบัญชีระบัพยาน

อีกทั้งตามมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคฯ ได้กำหนดให้การ ดำเนินกระบวนการพิจารณาเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมในอันที่จะให้ได้ความแจ้งชัดใน ข้อเท็จจริงแห่งคดี ให้ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐาน มาสืบได้เองตามที่เห็นสมควร โดยศาลมี อำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานคดีตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานที่จำเป็นแล้วรายงานให้ศาล ทราบ รวมถึงในการสืบพยาน มาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคฯ ได้ กำหนดให้ศาลเป็นผู้ซักถามพยานเองได้ ตัวความหรือทนายความจะซักถามพ ยานได้ต่อเมื่อได้รับ อนุญาตจากศาล ดังนั้น ในคดีผู้บริโภค ผู้บริโภคจึงสามารถเริ่มคดีได้ด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องมี ทนายความ แต่ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นถือได้ว่าทนายความเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากอีกคน หนึ่ง เนื่องจากต้องเป็นผู้ดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนโจทก์และสมาชิกกลุ่ม ทุกคน ทนายความใน การดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในคดี

ซึ่งการทำงานของทนายความในคดีแบบกลุ่มนั้นจะมีภาระหน้าที่ในการเตรียมว่าคดี รวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่คดี และเชื่อว่าความดำเนินคดีแทน โจทก์ตั้งแต่ก่อน เริ่มต้น ฟ้องคดีจนกระทั่งเสร็จสิ้นการบังคับคดี ซึ่งจะเห็นได้ว่า ภาระหน้าที่ของทนายความนั้นมิ ความยุ่งยากและต้องใช้ความละเอียดรอบคอบยิ่งกว่าการว่าความในคดีแพ่งสามัญ คุณสมบัติด้าน ความสามารถ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในเชิงคดีของทนายความในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม จึงต้องมีมากกว่าทนายความในคดีแพ่งสามัญ เพราะหากเกิดความผิดพลาดในการดำเนินการของ

ทนายความแล้ว ผลเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นไม่เพียงแต่กระทบถึงสิทธิของโจทก์หากแต่ยังกระทบถึงสิทธิของสมาชิกกลุ่มทุกคนอีกด้วย ดังนั้น ตามร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/9 (5) ได้กำหนดให้ทนายความของกลุ่มต้องสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม ซึ่งรวมถึงการที่ทนายความจะต้องไม่มีผลประโยชน์ที่ขัดหรือแย้งกับสมาชิกกลุ่มด้วย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงการคัดสรรทนายความที่จะทำหน้าที่ว่าความในการดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ไม่ปรากฏหลักเกณฑ์หรือวิธีปฏิบัติใดเป็นพิเศษ ซึ่งโดยทั่วไป ทนายความในประเทศไทยจะมีการคัดเลือกเพียงการสอบเพื่อรับใบอนุญาตว่าความตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 เท่านั้น ไม่มีการจำแนกความเชี่ยวชาญเฉพาะคดีและไม่มีมาตรการในการตรวจสอบประสิทธิภาพของทนายความในการว่าคดีด้วย

อีกทั้งการตรวจสอบทนายความนั้นยังคงตรวจสอบได้แต่เพียงอายุใบอนุญาต ซึ่งยังไม่เพียงพอแก่ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ รวมถึงความรับผิดชอบในการทำงานของทนายความในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม และเมื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ ก็มีได้มีการกำหนดมาตรการในการคัดเลือกหรือกำกับดูแลการทำหน้าที่ทนายความในการดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้เป็นการเฉพาะ คงกำหนดแต่เพียงหลักเกณฑ์การตรวจสอบการทำหน้าที่ของทนายความเท่านั้น กล่าวคือ ในกรณีทนายความไม่สามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม หรือในกรณีที่ทนายความฝ่ายโจทก์ขอ ถอนตัวจากการดำเนินคดีและโจทก์และสมาชิกกลุ่มไม่ดำเนินการจัดหาทนายความคนใหม่มาดำเนินคดีภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด มาตรา 222/16 ได้กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหานี้ไว้โดยให้สมาชิกกลุ่มสามารถร้องขอต่อศาลให้มีการเปลี่ยนตัวทนายความฝ่ายโจทก์ได้ เนื่องจากในต่างประเทศเกิดกรณี ที่ทนายความใช้การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นข้อต่อรองในการที่จะให้จำเลยชำระหนี้ ซึ่งหากจำเลยยอมชำระหนี้จำนวนเท่านี้ก็ถอนฟ้องไป ซึ่งการกระทำดังกล่าวมิได้เป็นการทำเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม และในระหว่างการบังคับคดี หากทนายความฝ่ายโจทก์ไม่สามารถดำเนินการบังคับคดีเพื่อ คุ้มครองประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม ร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/35 ได้กำหนดให้ศาลมีคำสั่งให้โจทก์และสมาชิกกลุ่มจัดหาทนายความคนใหม่มาดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้

นอกจากที่ได้กล่าวมา ประเด็นเกี่ยวกับการคำนวณค่าจ้างว่าความ (Contingent fee) ก็เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาเช่นกัน กล่าวคือ ในต่างประเทศดังเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นโดยหลักการของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลแต่ละคนอาจมีมูลค่าน้อยเกินกว่าที่จะคุ้มค่าแก่การฟ้องคดี ประกอบกับหลักการในการดำเนินคดีเอกชนในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการยอมรับแนวคิดการทำสัญญาจ้างว่าความที่คิดจากส่วนได้เสียในคดี (Contingent fee) ซึ่งเป็นสัญญา

อ้างว่าความที่ทนายความตกลงทรงจ่ายค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีให้แก่ลูกความก่อน รวมถึงการบริการทางกฎหมายอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้หากว่าเมื่อคดีถึงที่สุดทนายความจะได้ รับค่าธรรมเนียมโดยคิดจากอัตราส่วนร้อยละของค่าเสียหายที่ได้รับจากศาล ซึ่งหากว่าไม่มีการจ่ายค่าเสียหาย ทนายความตกลงจะไม่เรียกค่าใช้จ่ายใด ๆ จากลูกความ ดังนั้น ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้กำหนดให้ทนายความได้รับค่าจ้างว่าความจากการดำเนินคดี แบบกลุ่มได้ใน 2 ส่วน กล่าวคือ 1) ค่าจ้างว่าความตามสัญญาจ้างว่าความที่มีการคิดค่าตอบแทนในลักษณะ Contingent fee ระหว่างทนายโจทก์และผู้แทนโจทก์ 2) เงินรางวัล (Attorney fee) ซึ่งเป็นเงินที่ศาลกำหนดเป็นค่าตอบแทนการทำงานและระยะเวลาที่ทนายความใช้ในการดำเนินคดีแทน สมาชิกกลุ่มทั้งหมด ประกอบกับประเทศสหรัฐอเมริกามีการยอมรับหลักการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive damages) ซึ่งโดยมากมักจะมีจำนวนสูงกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง

ทั้งนี้ เพื่อเป็นการลงโทษผู้ละเมิดและเพื่อให้ผู้ละเมิดมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกระทำการใด ๆ ให้ถูกต้อง และเพื่อเป็นรางวัลให้แก่คู่ความผู้ชนะคดี ทำให้ทนายความมีความต้องการที่จะรับเป็นทนายความในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เนื่องจากจะได้รับเงินค่าจ้างว่าความเป็นเงินจำนวนมาก ซึ่งการกำหนดค่าตอบแทนทนายความในลักษณะ Contingent fee จะเป็นกลไกที่ส่งเสริมให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มดำเนินไปได้อย่างดี เนื่องจากโจทก์ไม่มีความเสี่ยงและไม่มีการที่จะต้องจ่ายค่าทนายความในกรณีที่แพ้คดี เพราะการตกลงคิดค่าทนายความแบบ Contingent fee จะมีการตกลงในลักษณะ No win, no fee คือ จะมีการคิดค่าทนายความเฉพาะกรณีที่ทนายความว่าความแล้วชนะคดีเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม การคิดค่าตอบแทนทนายความในลักษณะ Contingent fee โดยผ่านสัญญาการจ้างว่าความ โดยคิดจากส่วนได้เสียในคดีมีลักษณะเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ในทางการค้าหรือมูลค่าที่คาดหวังไว้ล่วงหน้าของทนายความ จึงอาจทำให้ทนายความเห็นว่า การดำเนินคดีแบบกลุ่มดังเป็นไปเพื่อประโยชน์ในทางการค้ามากกว่าจะเป็นไปเพื่อคุ้มครองหรือบังคับสิทธิให้เป็นไปตามกฎหมาย

เมื่อพิจารณาจากร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/36 (4) ที่กำหนดค่าจ้างว่าความในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นเงินที่เรียกว่า “เงินรางวัลทนายความ ” ไว้ในคำพิพากษาและในร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/37 ได้กำหนดให้การกำหนดจำนวนเงินรางวัลทนายความนั้นศาลต้องกำหนดโดยคำนึงถึงความยากง่ายของคดีประกอบกับระยะเวลาและการทำงานของทนายความฝ่ายโจทก์รวมทั้งค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มซึ่งมิใช่ค่าฤชาธรรมเนียมที่ทนายความฝ่ายโจทก์ได้เสียไปด้วย

นอกจากนั้น หากคำพิพากษากำหนดให้จำเลยต้องจ่ายเงินแก่โจทก์และสมาชิกกลุ่ม การกำหนดเงินรางวัลของนายความไม่เกินร้อยละ 30 ของจำนวนเงินตามคำพิพากษานั้น จะเห็นได้ว่า ร่างพระราชบัญญัติฯ ได้กำหนดจำนวนเงินรางวัลนายความในลักษณะที่เป็นการคำนวณค่าจ้างว่าความในรูปแบบ Contingent fee คือ มีการกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ทนายความในลักษณะคำนวณเป็นอัตราส่วนตามผลของคดี ซึ่งเป็นจำนวนมากกว่าค่าจ้างว่าความที่ปฏิบัติกันอยู่ทั่วไป ซึ่งการคำนวณค่าจ้างว่าความตามหลักการดังกล่าวอาจมองได้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของทนายความนั้นเป็นการประกอบธุรกิจค้าความซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับแนวความคิดและแนวทางปฏิบัติของประเทศไทย กล่าวคือ แนวความคิดและแนวปฏิบัติทางกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการเข้ารับว่าคดีของทนายความนั้นจะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากประเทศไทยไม่ยอมรับการทำสัญญาจ้างว่าความในรูปแบบที่มีการคำนวณค่าจ้างว่าความที่ไม่แน่นอนหรือคำนวณจากอัตราส่วนตามผลคดีด้วยถือว่าการแสวงหาประโยชน์จากการเป็นความของบุคคลอื่น ขัดตกลงตามสัญญาจ้างว่าความที่คิดค่าจ้างว่าความโดยแบ่งส่วนจากเงินตามผลของคำพิพากษาเป็นข้อสัญญาที่ให้ทนายความ เข้ามีส่วนได้เสียในทางการเงินโดยตรงในผลของคดีซึ่งเป็นการขัดต่อหลักจริยธรรมทางวิชาชีพของทนายความและถือว่าการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 ซึ่งจะเห็นได้ว่า แนวความคิดของประเทศไทยในเรื่องค่าจ้างว่า ความของทนายความจะมีหลักการเช่นเดียวกันกับประเทศฝรั่งเศส คือ ไม่ยอมรับการคิดค่าจ้างว่าความจากผลของคำพิพากษาที่มีลักษณะไม่แน่นอน คล้ายการเสี่ยงโชคหรือการพนันกัน เนื่องจากเห็นว่าเป็นการแสวงหาประโยชน์จากคดีความ

อย่างไรก็ตาม การที่ร่างพระราชบัญญัติฯ ได้นำหลักการจ่ายเงินค่าจ้างทนายความในลักษณะ Contingent fee มาใช้ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มซึ่งส่งผลให้ทนายความจะต้องเป็นผู้ที่จ่ายเงินทอรองการดำเนินคดีทั้งหมดไปก่อน เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐาน ค่าใช้จ่ายในการส่งคำประกาศและคำบอกกล่าวเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งคดีแบบกลุ่มที่มีผู้เสียหายจำนวนมากก็ย่อมมีค่าใช้จ่ายในกรณีดังกล่าวเป็นจำนวนสูงมากด้วย ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการนำหลักการ Contingent fee มากำหนดในร่างพระราชบัญญัติฯ จะก่อให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย กล่าวคือ ผู้เสียหายไม่ต้องกังวลว่าทนายความจะมีการแสวงหาประโยชน์จากค่าเสียหายที่ได้จากการชนะคดี เพราะหากทนายประพฤตินิยมชอบ โจทก์หรือสมาชิกกลุ่มย่อมมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้มีการเปลี่ยนตัวทนายได้ ค่าใช้จ่ายที่ทนายความได้จ่ายไปก่อนย่อมตกเป็นพับ และการที่กฎหมายให้ทนายความเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีไปก่อน ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เสียหายที่ไม่จำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายแม้ว่าสุดท้ายแล้วผู้เสียหายจะเป็นฝ่ายแพ้คดีก็ตาม

อีกทั้งการที่ทนายความต้องสำรองออกค่าใช้จ่ายไปก่อนย่อมเป็นแรงจูงใจให้ทนายความต้องต่อสู้คดีอย่างเต็มความรู้ความสามารถ เพราะหากแพ้คดีทนายความก็จะไม่ได้รับการชดเชยค่าใช้จ่ายที่สูญเสียไปคืนจากผู้ฟ้องคดี นอกจากนี้ ผู้ศึกษา ยังมีความเห็นว่า การให้เงินรางวัลทนายความเป็นเงินส่วนแบ่งจากค่าเสียหายที่ศาลกำหนดตามร่างพระราชบัญญัติฯ นั้นมีความชอบธรรม เพราะการทำหน้าที่ของทนายความเป็นการฟ้องคดีเพื่อประโยชน์ของผู้บริ โภคซึ่งถือได้ว่าเป็นประโยชน์สาธารณะ และด้วยลักษณะของการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่ทนายความต้องสำรองออกค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีไปก่อน อีกทั้งการที่ทนายความต้องเผชิญกับความยุ่งยากในการดำเนินคดีไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนของการรวบรวมสมาชิกกลุ่ม การส่งประกาศและการส่งคำบอกกล่าว การดำเนินคดีแบบกลุ่ม การนำสืบพยานจนถึงความเสียหาย หรือการนำสืบพยานที่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านวิทยาศาสตร์ ทนายความจะต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างสูงในการปฏิบัติหน้าที่ทนายความฝ่ายโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ การที่ร่างพระราชบัญญัติฯ ได้กำหนดให้คิดค่าตอบแทนทนายความในอัตราไม่เกินร้อยละ 30 ของค่าเสียหายที่ศาลให้แก่โจทก์จึงถือได้ว่าเป็นความเหมาะสมและเป็นธรรมแก่ทั้งโจทก์ สมาชิกกลุ่มและทนายความแล้ว แต่อย่างไรก็ดี หากพิจารณาอีกทางหนึ่ง คิดไต่หากทนายความพิจารณาแล้วเห็นว่า จำเลย ไม่อยู่ในฐานะที่จะสามารถชำระค่าเสียหายรวมทั้งเงินรางวัลทนายความซึ่งรวมเป็นเงินจำนวนมากได้ ก็อาจส่งผลให้ทนายความไม่ฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ด้วยเหตุว่า การดำเนินคดีแบบกลุ่มไม่คุ้มกับค่าตอบแทนที่ได้รับ

ปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาคดี

ในปัจจุบันนี้ ศาลยุติธรรม ของไทยมีการระงับในการพิจารณาพิพากษาคดีที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เห็นได้จากสถิติการฟ้องคดีเพื่อคุ้มครองและรับรองสิทธิของประชาชนผู้เสียหายที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งรวมไปถึงคดีผู้บริโภคด้วย นับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ก็ได้มีคดี ผู้บริโภคจำนวนมากขึ้นสู่การพิจารณาของศาล ในหลาย ๆ คดีที่การพิจารณาพิพากษาเสร็จสิ้นไปในช่วงการไกล่เกลี่ยโดยที่ศาลไม่จำเป็นต้องสืบพยาน แต่ก็มีหลายคดีด้วยกันที่จำเป็นต้องมีการสืบพยาน เนื่องจากลักษณะของข้อพิพาทที่มีความยุ่งยากในเรื่องของการแสวงหาและการรับฟังพยานหลักฐาน เช่น คดีที่ผู้บริโภคฟ้องผู้ประกอบการอันเกี่ยวกับรถยนต์ที่ผลิตมีความชำรุดบกพร่องอยู่ในเวลาซื้อขายและเป็นความชำรุดบกพร่องที่ไม่เห็นประจักษ์ชัด เมื่อผู้บริโภคซื้อรถยนต์นั้นมาแล้ว จึงพบว่าความชำรุดบกพร่องดังกล่าวเกิดเพราะกระบวนการผลิตของผู้ประกอบการ

ธุรกิจ หรือในกรณีของการบริโภคสินค้า เช่น นม น้ำผลไม้ หรืออาหารกระป๋องที่มีสิ่งแปลกปลอม เจือปน เมื่อผู้บริโภคบริโภคเข้าไปแล้วเกิดอันตรายต่อสุขภาพ เป็นต้น

จากตัวอย่างดังกล่าว จะเห็นได้ว่า สินค้ามีการผลิตเป็นจำนวนมาก มีการจัดจำหน่ายทั่วราชอาณาจักร จึงเป็นไปได้ว่าอาจมี ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าเหล่านี้เป็นจำนวนมาก ซึ่งในการเรียกร้องสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายในกรณีที่มีผู้บริโภคได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมากจากการกระทำเดียวกันของผู้ประกอบธุรกิจรายเดียวกันนี้ ผู้บริโภคที่ เป็นผู้ถูกโต้แย้งสิทธิจะต้องเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการเรียกร้องสิทธิ โดยยื่นฟ้องคดีต่อศาลเอง และด้วยข้อจำกัดที่ผู้เสียหายแต่ละคนนั้นไม่รู้จักกัน ไม่อาจติดต่อสื่อสารกันได้ อีกทั้งหลักการในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 145 ที่วางหลักว่า คำพิพากษาผูกพันเฉพาะคู่ความในคดีเท่านั้น ส่งผลให้ผู้เสียหายแต่ละรายต้องฟ้องคดีเป็นรายกรณีไป จึงทำให้มีการฟ้องคดีเนื่องจากการกระทำเดียวกันหรือเหตุเดียวกันเป็นหลายคดีในเวลาใกล้เคียงกัน ทั้งที่แต่ละคดีล้วนแต่มีประเด็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายร่วมกันเพราะความเสียหายนั้นเกิดขึ้นจากเหตุเดียวกัน ทำให้ศาลต้องรับภาระหนักขึ้นในการพิจารณาคดีเหล่านี้ เนื่องจากศาลต้องพิจารณาคดีในประเด็นซ้ำ ๆ กันหลายครั้ง พยานหลักฐานที่รับฟังก็เหมือนหรือคล้ายกันในแต่ละคดี ความแตกต่างในแต่ละคดีมีเพียงว่าผู้ เป็นโจทก์เป็นบุคคลคนละคนเท่านั้น หากศาลสามารถพิจารณาวินิจฉัยในประเด็นที่ซ้ำกันในคราวเดียวกัน หรือเป็นคดีเดียวกันแล้วและคำพิพากษาของศาลมีผลผูกพันผู้เสียหายทุกคนที่ตกอยู่ภายใต้ สถานการณ์เดียวกัน แม้ว่าผู้เสียหายเหล่านั้นจะไม่ได้เข้ามาเป็นคู่ความในคดีแล้วย่อมเป็นแนวทางที่ จะช่วยลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลได้

แม้ว่ามาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคจะได้บัญญัติว่า “ถ้าภายหลัง ที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด ในคดีผู้บริโภคแล้ว ปรากฏว่ามีการฟ้องผู้ประกอบธุรกิจรายเดียวกันเป็น คดีผู้บริโภคอีก โดยข้อเท็จจริงที่พิพาทเป็นอย่างเดียวกับคดีก่อนและศาลในคดีก่อนได้วินิจฉัยไว้ แล้ว ศาลในคดีหลังอาจมีคำสั่งให้ถือว่าข้อเท็จจริงในประเด็นนั้นเป็นอันยุติเช่นเดียวกับคดีก่ อน โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐาน เว้นแต่ศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงในคดีก่อนนั้นยังไม่เพียงพอแก่การวินิจฉัยชี้ ขาดคดีหรือเพื่อให้โอกาสแก่คู่ความที่เสียเปรียบต่อผู้คดี ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบเอง หรืออนุญาตให้คู่ความนำพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควรก็ได้ ” บทบัญญัติมาตรานี้ ได้ให้อำนาจศาลที่จะมีคำสั่งให้ถือว่าข้อเท็จจริงในประเด็นแห่งคดีเป็นอันยุติเช่นเดียวกับข้อเท็จจริง ที่ได้มีการพิสูจนกันแล้วในคดีก่อนโดยไม่จำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานกันอีก แต่กรณียังมีข้อขัดข้อง กล่าวคือ ศาลจะมีคำสั่งเช่นว่านี้ได้ ผู้เสียหายแต่ละรายต่างต้องฟ้องคดีของตนและคดีที่พิพาทเข้าไป ก่อนนั้นต้องถึงที่สุดแล้ว และหากผู้ประกอบธุรกิจรายนั้นเคยถูกผู้บริโภคหลายรายแยกฟ้องกันเป็น

หลายคดีจนศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วทุกคดี และข้อเท็จจริงที่ฟังได้ในคดีก่อนเหล่านั้นแตกต่างกัน ศาลในคดีหลังจะถือว่าข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติตามคดีใดคดีหนึ่งได้หรือไม่

หากข้อขัดข้องดังกล่าวได้นำหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินคดีแล้วก็จะเป็นการช่วยลดภาระการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลได้ โดยที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ได้นำหลักการในระบบไต่สวน มาใช้บังคับโดยการให้ศาลมีอำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงด้วยตนเองได้ ศาลจะเป็นผู้มีบทบาทในการเป็นผู้ค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อการพิจารณาพิพากษาคดีให้ถูกต้องชอบธรรม โดยมีเจ้าพนักงานคดีเป็นผู้ช่วยศาลในการแสวงหาข้อเท็จจริง ถัดมากรองพยานหลักฐานต่าง ๆ ด้วย ซึ่งหลักการตามกฎหมาย ยืนยันได้ว่าบัญญัติสอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่ม กล่าวคือ ในการพิจารณาคดีแบบกลุ่มนั้น ศาลจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งเพราะศาลต้องทำหน้าที่เชิงรุกในการเป็นผู้พิทักษ์สิทธิของบุคคลที่ได้รับการดำเนินคดีแทน ศาลจึงต้องกำหนดบทบาทของตนเองในการควบคุมและ กำกับการดำเนินกระบวนการพิจารณา โดยต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญเหนือกว่าการดำเนินคดีแพ่ง ฉะนั้น บทบาทของศาลในการพิจารณาคดีแพ่งสัมพันธ์กับการดำเนินกระบวนการพิจารณาแบบกลุ่มจึงมีความแตกต่างกันในสาระสำคัญ ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น บทบาทของศาลเริ่มตั้งแต่การพิจารณาคัดเลือกโจทก์และทนายความฝ่ายโจทก์โดยจะพิจารณาจากผู้ที่มิคุณสมบัติเหมาะสมให้ดำเนินคดีแทนบุคคลอื่นด้วยความโปร่งใสและความยุติธรรม เพราะหากศาลไม่เข้ามาควบคุมแล้วอาจเกิดความเสียหายแก่สาธารณะได้

บทบาทของศาลประการต่อมาคือ การพิจารณาว่าคดีที่ฟ้องนั้นควรอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่ เพราะการดำเนินคดีแบบกลุ่มก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากกับบริษัทของจำเลยซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจ เพราะหากบริษัทใดถูกฟ้องดำเนินคดีแบบกลุ่ม บริษัทนั้นย่อมมีความน่าเชื่อถือลดน้อยลงและถือว่าบริษัทนั้น ไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคม เพราะการที่บริษัทสร้างความเดือดร้อนเสียหายให้แก่ประชาชนซึ่งเป็นผู้บริโภคแล้วไม่ยินยอมที่จะประนีประนอมชดเชยค่าเสียหาย จนเป็นเหตุให้ผู้เสียหายจำนวนมากต้องรวมตัวกันเพื่อฟ้องคดีแบบกลุ่มนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของบริษัทอันจะกระทบต่อการดำเนินกิจการของบริษัทต่อไปได้ ฉะนั้น บทบาทของศาลในกรณีดังกล่าว คือ การที่ศาลจะต้องไต่สวนว่าควรที่จะให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่ ซึ่งหากศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว การดำเนินคดีนี้จะดีกว่าการดำเนินคดีวิธีธรรมดาและจะเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกกลุ่มทั้งหมดหรือไม่ และในส่วนขั้นตอนการประนีประนอม ศาลก็ต้องพิจารณาว่า หากมีการประนีประนอมกันระหว่างโจทก์กับจำเลยแล้ว สมาชิกกลุ่มได้ประโยชน์ที่เหมาะสมหรือไม่ ซึ่งหลักการนี้จะต่างจากการพิจารณาคดีสามัญซึ่งศาล

จะไม่เข้าไปควบคุมการประนีประนอมยอมความของกลุ่มความ แต่จะปล่อยให้เป็นไปตามที่กลุ่มความได้ตกลงกัน หรือในกรณีที่โจทก์จะถอนฟ้อง ถ้าเป็นคดีสามัญ ศาลจะไม่เข้าไปควบคุมว่าควรจะถอนฟ้องหรือไม่ แต่หากเป็นการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลจะต้องพิจารณาว่า ควรให้ถอนฟ้องหรือไม่ เพราะการถอนฟ้องนั้นในบางกรณีอาจเป็นไปได้ว่า ผู้แทน กลุ่มกับทนายความได้ประโยชน์ไปแล้ว ส่วนสมาชิกกลุ่มที่ยังไม่ได้ประโยชน์ก็จะถูกละเลยไป

นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้ว ศาลยังมีบทบาทในการควบคุมให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยความสะดวกรวดเร็วและยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย เห็นได้จากกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/3 ได้กำหนดให้ศาลตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งเว้นแต่ศาลแขวง ซึ่งเป็นศาลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในคดีและมีประสบการณ์สูง มีอำนาจดำเนินคดีแบบกลุ่มได้อีกทั้งร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/17 ได้กำหนดให้ศาลเป็นผู้ถามพยานเองเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่าง ๆ โดยที่กลุ่มความมีหน้าที่เพียงแค่อตอบคำถามของศาลเท่านั้น และร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/20 ยังได้ให้อำนาจศาลในการแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม โดยในการนี้ศาลจะรับฟังพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นนอกเหนือจากพยานหลักฐานของกลุ่มความก็ได้ ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นหลักการของการใช้อำนาจของศาลในระบบไต่สวน นอกจากนี้ ร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/20 วรรคสอง ยังกำหนดให้ศาลมีอำนาจเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความเป็นพยานศาล เพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นจะมีความหมายแตกต่างจากคดีสามัญ กล่าวคือ ศาลจะเป็นผู้ขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ถ้อยคำซึ่งจะไม่มี การซักถามเหมือนกับการสืบพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีสามัญ และศาลจะเป็นผู้กำหนดค่าตอบแทนและค่าป่วยการเองโดยจะไม่ใช้อัตราตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของสำนักงานศาลยุติธรรม แต่ศาลจะเป็นผู้กำหนดให้ตามความเหมาะสมของแต่ละคดี

อย่างไรก็ตาม การดำเนินคดีแบบกลุ่มยังคงปรากฏปัญหาในประเด็นเกี่ยวกับบทบาทของศาลในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม กล่าวคือ การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นการดำเนินคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีสามัญ ถือเป็นกระบวนการพิจารณารูปแบบใหม่ซึ่งมีขั้นตอนที่เพิ่มขึ้น และโดยที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคฯ และร่างพระราชบัญญัติฯ ได้กำหนดให้ศาลมีบทบาทเชิงรุกในการควบคุมการดำเนินคดีให้เป็นไปโดยความสะดวกรวดเร็วและยุติธรรมแก่ทุกฝ่ายและมีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงได้เองอันเป็นหลักการของระบบไต่สวน แต่ในทางปฏิบัติ การพิจารณาคดีในศาลไทยได้รับอิทธิพลจากระบบกล่าวหาของประเทศอังกฤษ ซึ่งโดยหลักถือว่าข้อ

พิพาทที่เกิดจากการโต้แย้งสิทธิและหน้าที่ของบุคคลอันเป็นที่มาแห่งสิทธิในก ารเรียกร้องให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายเป็นเรื่องสิทธิของปัจเจกชนทางแพ่ง

ดังนั้น การดำเนินกระบวนการพิจารณาจึงต้องอยู่บนพื้นฐานแห่งความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันของกลุ่มความ ศาลจะวางตนเป็นกลางอย่างเคร่งครัด การเสนอพยานหลักฐานรวมทั้งการถามพยานบุคคลก็เป็นเรื่องของกลุ่มความ ศาลทำหน้าที่เป็นเพียงคนกลางที่กำกับให้การสู้คดีเป็นไปตามกฎกติกาเท่านั้น แต่ด้วยลักษณะของข้อพิพาทที่เกิดความเสียหายต่อสาธารณชนและผู้บริโภค ซึ่งเป็นประชาชนทั่วไปและเป็นผู้อยู่ในสถานะที่ด้อยกว่าผู้ก่อให้เกิดความเสียหายซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจรายใหญ่ การที่ศาลจะวางบทบาทในการพิจารณาคดีโดยยึดหลักความเสมอภาคของกลุ่มความย่อมอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นได้และยังเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคฯ ที่มุ่งจะคุ้มครองผู้บริโภคที่มีสถานะทางสังคมที่ด้อยกว่าผู้ประกอบการในทุกด้านอีกด้วย อีกทั้งด้วยลักษณะของคดีที่มีความซับซ้อนและยังมีการกำหนดจำกัดสิทธิของผู้เกี่ยวข้องอยู่หลายประการ ดังนั้น ศาลจึงต้องเป็นผู้ควบคุมกำกับการดำเนินกระบวนการอย่างใกล้ชิด โดยศาลต้องแสดงบทบาทเชิงรุกอันเป็นการทำหน้าที่ของผู้พิพากษาในระบบไต่สวน และศาลจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีทักษะและความสันตัดจัดเจนที่แตกต่างจากทักษะและความเชี่ยวชาญของผู้พิพากษาในระบบกล่าวหา ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารจัดการงานคดีเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ อย่งไรก็ดี

ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการที่จะให้ความรู้แก่ผู้พิพากษาหรือจัดผู้พิพากษาที่มีความรู้ความชำนาญในทุกศาลที่มีอำนาจดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อมเป็นไปได้ยาก เนื่องจากศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งซึ่งมีอำนาจในการดำเนินคดีแบบกลุ่มมีหลายศาล อีกทั้งการพัฒนาทักษะและความสันตัด จัดเจนในการดำเนินกระบวนการพิจารณาแบบกลุ่มเป็นสิ่งแปลกใหม่ มซึ่งควรเริ่มพัฒนาโดยให้การเรียนรู้แก่ผู้พิพากษารุ่นใหม่ เพราะการให้ผู้พิพากษาที่มีความรู้มีประสบการณ์การทำงานในระบบกล่าวหามาเป็นเวลานานมาศึกษาเรียนรู้ถึงบทบาทผู้พิพากษาในระบบไต่สวน ย่อมทำให้ผู้พิพากษาเหล่านี้ปรับเปลี่ยนแนวคิดและทัศนคติในการดำเนินคดีและยอมรับบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปได้ยาก ดังนั้น จึงทำให้การพัฒนาบุคลากรในด้านนี้จึงเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ ด้วยลักษณะของคดีแบบกลุ่มที่มีขอบเขตแห่งความเสียหายที่กว้างขวางจึงอาจทำให้ศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคฯ มีมากกว่าหนึ่งศาล ซึ่งผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายแต่ละคนย่อมมีสิทธิที่จะร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ อันอาจก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเกี่ยวกับสิทธิอย่างเดียวกันหลายคดีทับซ้อนกันได้โดยง่าย แม้ว่าร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/10 จะได้

กำหนดให้ศาลมีอำนาจในการรวมการพิจารณาคำร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มเข้าด้วยกันในกรณีที่มีการยื่นคำร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มเกี่ยวกับสิทธิอย่างเดียวกันหลายรายในศาลเดียวกันหรือต่างศาลกันและให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่ม รายใดรายหนึ่งเป็นโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา แต่จะเห็นได้ว่า การดำเนินการดังกล่าวก็ยังคงทำให้เป็นการเพิ่มขึ้นตอนและต้องเสียเวลาในการดำเนินคดีเพิ่มขึ้นกว่าเดิมด้วย

ปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาคดีแบบกลุ่มนั้นมิได้มีเพียงประเด็นเกี่ยวกับบทบาทของศาลเท่านั้น หากแต่ยังมีประเด็นเกี่ยวกับการประกาศและการส่งคำบอกกล่าวในการดำเนินคดีแบบกลุ่มด้วย กล่าวคือ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว อายุความในการฟ้องคดีของสมาชิกกลุ่มจะสะดุดหยุดลง สมาชิกกลุ่มจะฟ้องคดีอีกไม่ได้ตามร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/15 ที่ห้ามมิให้สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มยื่นฟ้องจำเลยในเรื่องเดียวกันกับที่โจทก์ได้ยื่นฟ้อง ซึ่งสมาชิกกลุ่มจะทราบว่ามีการฟ้องคดีแบบกลุ่มกับจำเลยรายใด ๆ ได้ ก็ด้วยการประกาศและการบอกกล่าวซึ่งเป็นหน้าที่ของศาล โจทก์และทนายโจทก์ที่จะต้องดำเนินการประกาศและบอกกล่าวให้สมาชิกกลุ่มได้ทราบภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ซึ่งตามร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/12 ได้กำหนดให้ศาลส่งคำบอกกล่าวคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มเท่าที่ทราบ และประกาศทางหนังสือพิมพ์รายวันที่แพร่หลายเป็นเวลาสามวันติดต่อกันรวมทั้งทางสื่อมวลชนหรือวิธีการอื่นใดเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควร

แต่ในทางปฏิบัติของการดำเนินคดีในศาลไทยนั้นใช้วิธีการตีประกาศที่หน้าศาล หรือการประกาศทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือหนังสือพิมพ์ซึ่งไม่เป็นที่รู้จักทั่วไปในหมู่ประชาชนมากนัก ซึ่งการประกาศด้วยวิธีดังกล่าวนี้ไม่ประสบความสำเร็จเพราะผู้บริโศกซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มไม่ได้ติดตามการประกาศที่หน้าศาลหรือไม่ได้บริโศกหนังสือพิมพ์นั้น ๆ จึงเป็นการยากที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารนี้ได้ ทำให้ผู้บริโศกที่เป็นผู้เสียหายจากมูลกรณีเดียวกันนั้นไม่ได้รับการบอกกล่าวการดำเนินคดีแบบกลุ่ม และไม่ได้แสดงเจตนาออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มในกรณีที่ผู้บริโศกรายนั้นไม่ต้องการที่จะถูกผูกพัน โดยผลแห่งคำพิพากษาในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/13 ได้กำหนดให้สมาชิกกลุ่มมีสิทธิออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มได้โดยแจ้งความประสงค์เป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดตามมาตรา 222/12 (6) และให้ถือว่าสมาชิกกลุ่มดังกล่าวไม่เป็นสมาชิกกลุ่มนับแต่วันที่ได้แจ้งความประสงค์นั้นต่อศาล ซึ่งมาตรา 222/12 (6) ได้กำหนดวันเพื่อให้สมาชิกกลุ่มแจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มตามที่ศาลเห็นสมควรแต่ทั้งนี้ต้องไม่น้อยกว่า 45 วัน

ส่วนสมาชิกกลุ่มที่มีได้แจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ต้องผูกพันตามคำพิพากษาแห่งคดีแม้ว่าตนมิได้ปรากฏฐานะเป็นคู่ความ ในคดี ดังนั้น กฎหมายจึงบัญญัติให้สมาชิกกลุ่มมีสิทธิต่าง ๆ เพื่อให้สามารถปกป้องประโยชน์ของตนได้ในระดับหนึ่งและเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/14 ได้บัญญัติถึงสิทธิของสมาชิกกลุ่มไว้หลายประการ กล่าวคือ

- 1) สิทธิในการเข้าฟังการพิจารณาคดีหรือแต่งตั้งนายความเข้าฟังการพิจารณาคดีอย่างเป็นทางการโดยการแจ้งให้ศาลทราบ
- 2) สิทธิในการร้องขอให้ศาลสั่งแสดงว่าโจทก์มิได้เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีคุณสมบัติ ส่วนได้เสีย รวมทั้งการได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่ม และไม่สามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม
- 3) สิทธิที่จะขอตรวจหรือขอคัดสำเนาเอกสารในสำนวนความเหล่านั้น
- 4) สิทธิในการจัดหาทนายความคนใหม่มาดำเนินคดีแทนทนายความของกลุ่ม
- 5) สิทธิร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ สิทธิในการคัดค้านการร้องขอเข้าแทนที่ โจทก์ การที่โจทก์ถอนฟ้อง การที่คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความในประเด็นแห่งคดี และการที่คู่ความตกลงกันเสนอข้อพิพาทให้อนุญาตโดยตุลาการชี้ขาดในประเด็นแห่งคดี
- 6) สิทธิในการตรวจและโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้

อย่างไรก็ตาม สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ขอยกออกจากกลุ่มจะถูกห้ามมิให้ยื่นฟ้องจำเลยในเรื่องเดียวกันกับที่โจทก์ได้ยื่นฟ้องในคดีที่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม หรือหากกรณีมีการยื่นฟ้องคดีไว้ก่อนสิ้นกำหนดระยะเวลาของการออกจากสมาชิกกลุ่มแล้ว ศาลในคดีดังกล่าวก็จะมีคำสั่งจำหน่ายจากสารบบความ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากหลักการที่ถือว่าปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายร่วมกันของกลุ่มบุคคลมีความสำคัญมากกว่าปัญหาที่กระทบต่อสมาชิกกลุ่มแต่ละคน และร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/13 วรรคท้าย ก็ได้บัญญัติในลักษณะจำกัดสิทธิทั้งสมาชิกกลุ่มและบุคคลที่ได้ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มว่า จะร้องขอ คเข้ามาในการดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยอาศัยสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 ไม่ได้

ปัญหาเกี่ยวกับการพิพากษาคดี

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยมีหลักการสำคัญในเรื่องผลของคำพิพากษามาตรา 145 ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น กล่าวคือ เมื่อมีการอ่านคำ พิพากษา (Pronounce the judgement) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในคดีเรื่องใดย่อมมีผลผูกพัน (Binding) เฉพาะคู่ความใน

คดีเท่านั้น บุคคลอื่น ไม่ต้องผูกพันด้วยจนกว่าคำพิพากษาดังกล่าวจะถูกศาลสูงกว่าเปลี่ยนแปลงแก้ไข กลับหรือดลเสีย ดังนั้น บุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่ความในคดีจึงไม่อาจถือเอาประโยชน์จากคำพิพากษาได้ ในกรณีคดีผู้บริโภคที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก ผู้เสียหายแต่ละรายต้องฟ้องคดีของตนเพื่อให้ผลของคำพิพากษานั้นผูกพันตนซึ่งเป็นคู่ความในคดี โดยที่คดีของผู้เสียหายแต่ละรายอาจมีข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเป็นอย่างเดียวกัน เนื่องจากความเสียหายเกิดจากมูลกรณีเดียวกัน พยานหลักฐานที่ใช้ในการนำสืบก็อาจเป็นพยานหลักฐานชุดเดียวกันด้วยก็ได้ แต่เนื่องจากว่าการสืบพยานเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ของผู้เสียหายแต่ละรายนั้นย่อมมีความแตกต่างกันและผู้พิพากษาที่เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดคดีก็อาจเป็น คนคนละคนกันได้ ดังนั้น กรณีจึงเป็นไปได้ว่า คำพิพากษาของศาลในแต่ละคดีอาจมีความแตกต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อจำเลยที่ต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาที่แตกต่างกันด้วย

เมื่อนำร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ... (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) มาปรับใช้แก่กรณีข้างต้นแล้วย่อมเป็นการช่วยแก้ไขปัญหาความไม่เป็นเอกภาพของคำพิพากษาของศาลได้ เนื่องจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะช่วยทำให้การดำเนินคดีที่มีข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเป็นอย่างเดียวกันได้รับผลแห่งคดีเป็นอย่างเดียวกัน โดยจำเลยจะไม่ได้รับผลกระทบจากคำพิพากษาที่แตกต่างกัน โดยผลคำพิพากษาของศาลจะมีผลผูกพันผู้แทนคดีและรวมไปถึงสมาชิกของกลุ่มตามร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/35 ที่กำหนดให้คำพิพากษาของศาลมีผลเป็นการผูกพันคู่ความและสมาชิกกลุ่ม และในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี ให้โจทก์และทนาย ความฝ่ายโจทก์มีอำนาจดำเนินการบังคับคดีแทนโจทก์และสมาชิกกลุ่ม

โดยสมาชิกกลุ่มนั้นมีสิทธิที่จะยื่นคำขอรับชำระหนี้ แต่ไม่มีสิทธิที่จะดำเนินการบังคับคดีด้วยตนเอง ดังนั้น แม้สมาชิกกลุ่มไม่ได้มีฐานะเป็นคู่ความในคดี แต่โดยหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา ผลของคำพิพากษาจะผูกพันสมาชิกกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกกลุ่มได้มีประเด็นปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเป็นอย่างเดียวกันกับผู้แทนกลุ่ม และผู้แทนกลุ่มได้รักษาสิทธิของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม

ดังนั้น แม้สมาชิกกลุ่มจะมีได้เข้ามาเป็นคู่ความในคดี แต่ด้วยสมาชิกกลุ่มได้มีผู้แทนของตนที่เข้าดำเนินคดีเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองในประเด็นข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายอย่างเดียวกัน สมาชิกกลุ่มจึงต้องผูกพันในผลคำพิพากษา ซึ่งถือเป็นการปรับเปลี่ยนแนวคิดหลักการเดิมจาก “คำพิพากษาผูกพันคู่ความ” มาเป็นคำพิพากษา “ผูกพันการกระทำ ของจำเลย” กล่าวคือ คำพิพากษาจะเป็นการพิพากษาที่การกระทำของจำเลยว่าจะผิดกฎหมายและก่อให้เกิดความเสียหาย

อย่างไร ผลของคำพิพากษาไม่เพียงแต่ผูกพันจำเลยเท่านั้นแต่ผูกพันสมาชิกของกลุ่มซึ่งไม่ได้ถือเป็นคู่ความในคดีด้วย ซึ่งหากสมาชิกไม่ประสงค์จะผูกพันต้องแจ้งความป ระสงค์ต่อศาลที่จะออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม เนื่องจากหลักการตามร่างพระราชบัญญัติฯ เกี่ยวกับการเป็นสมาชิกกลุ่มได้กำหนดให้ผู้เสียหายที่ไม่ต้องการเป็นสมาชิกของกลุ่มต้องแสดงเจตนาออกจากกลุ่ม ผลคดีจึงจะไม่ผูกพันสมาชิกกลุ่มผู้นั้น แต่หากมีการฟ้องคดีแบบกลุ่ม และศาลมี คำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว มีการประกาศและส่งคำบอกกล่าวการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มทราบ สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้แสดงเจตนาออกจากกลุ่มภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดจะต้องผูกพันตามคำพิพากษาของศาลโดยไม่มีข้อโต้แย้งใด

จะเห็นได้ว่า เมื่อศาลได้มีคำสั่ง อนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้แสดงเจตนาขอล้อจากการเป็นสมาชิกกลุ่มภายในระยะเวลาที่กำหนดจะมีสถานะเป็นสมาชิกกลุ่มโดยทันทีโดยผลของกฎหมาย โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมให้ดำเนินคดีแทน ซึ่งวิธีการเป็นสมาชิกกลุ่มดังกล่าวเรียกว่า หลักการ Opt-out อันเป็นหลักการที่แตกต่างไปจาก Opt-in ซึ่งเป็นหลักการที่ผู้ดำเนินคดีแทนต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลที่เป็นสมาชิกกลุ่มเสียก่อนจึงจะสามารถดำเนินคดีแทนได้ รวมถึงสมาชิกกลุ่มต้องแสดงเจตนาเข้าร่วมในกลุ่มเพื่อให้ผูกพัน โดยผลของคำพิพากษา ซึ่งการที่ร่างพระราชบัญญัติ ฯ ได้ใช้หลักการ Opt-out นั้น จะส่งผลให้เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม คำพิพากษาของศาลจะผูกพันสมาชิกกลุ่มทุกคนที่ไม่ได้แสดงเจตนาขอล้อจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ซึ่งหลักการดังกล่าวส่งผลต่อผู้เสียหายที่เป็นประชาชนรายได้น้อย ๆ ทัวไป หรือผู้ที่ได้รับ ความเสียหายเพียงเล็กน้อย เพราะบุคคลเหล่านี้โดยมากมักไม่รู้ถึงสิทธิของตนตามกฎหมาย หากจะให้แสดงตัวว่าเป็นผู้เสียหายและลงชื่อเป็นสมาชิกกลุ่มเพื่อฟ้องคดีแล้ว ย่อมไม่แตกต่างจากการดำเนินคดีปกติธรรมดาที่มาแต่งตั้งทนายความร่วมกันแล้วลงชื่อเป็น โจทก์ร่วมกัน ซึ่งการ ดำเนินการดังกล่าวนี้ไม่เป็นที่ประสพผลสำเร็จและทำให้ผู้มีรายได้น้อยและผู้ที่ได้รับ ความเสียหายเพียงเล็กน้อยนี้ไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างทั่วถึง ฉะนั้น หลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยจึงต้องใช้วิธีว่า ถ้าไม่ประสงค์จะอยู่ในกลุ่มก็ให้แสดงเจตนาออกจากกลุ่มไปหรือที่เรียกว่า Opt-out อันเป็นหลักการที่ให้ความคุ้มครองสมาชิกกลุ่มที่ไม่มีโอกาสได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของรัฐอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม การวินิจฉัยชี้ขาดคดีที่มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มยังคงมีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับคำพิพากษาของศาล กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้แทน โจทก์และทนายความฝ่ายโจทก์ได้ดำเนินคดีโดยไม่สุจริต หรือดำเนินคดีไปในลักษณะที่ไม่ได้คุ้มครองผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มอย่างเพียงพอและเป็นธรรม และศาลได้มีคำพิพากษาในคดีนั้นแล้ว แต่สมาชิกกลุ่มไม่ประสงค์ที่จะ

ผูกพันในผลแห่งคำพิพากษา เช่นนี้สมาชิกกลุ่มย่อมไม่อาจแสดงเจตนาขอออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มได้ เพราะการแสดงเจตนาได้ล่วงเลยกำหนดเวลาที่ศาลกำหนดแล้ว เช่นนี้ สมาชิกกลุ่มจะแก้ไขปัญหานี้อย่างไร แม้ว่าร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/13 ได้กำหนดว่า หากสมาชิกกลุ่มไม่ประสงค์จะผูกพันตามคำพิพากษาใน คดีแบบกลุ่มก็มีสิทธิที่จะแสดงความประสงค์ขอออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มโดยแจ้งความประสงค์ต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ แต่หลักการนี้มีความหมายว่า ให้สมาชิกกลุ่มแสดงเจตนาออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดนับแต่เมื่อได้รู้ว่าศาลได้มีคำสั่งอนุญาต ให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม และแม้กฎหมายจะให้สิทธิสมาชิกกลุ่มที่ได้ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มไปแล้ว มีสิทธิจะไปฟ้องเป็นคดีของตนเองได้ แต่ก็ต้องฟ้องร้องดำเนินคดีอย่างคดีธรรมดาซึ่งต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี เพราะกรณีดังกล่าวไม่อาจฟ้องเป็นคดีแบบกลุ่มอีกได้เพราะจะเป็นการฟ้องซ้อน และสมาชิกกลุ่มที่ขอยกออกจากกลุ่มไปแล้วจะร้องสอดหรือขอเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมในคดีแบบกลุ่มอีกไม่ได้ ทั้งนี้เป็นไปตามร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/15

นอกจากประเด็นดังกล่าวแล้วยังมีประเด็นที่ควรต้องพิจารณาเกี่ยวกับเนื้อหาในคำพิพากษา กล่าวคือ โดยหลัก คำพิพากษาจะแสดงสิทธิเพื่อ อธิษฐานข้อพิพาทระหว่างคู่ความในคดีเท่านั้น แต่ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มซึ่งเป็นการดำเนินคดีแทนกลุ่มบุคคลจำนวนมากที่อยู่ภายใต้ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายอย่างเดียวกัน การทำคำพิพากษาจึงจำเป็นต้องแสดงสิทธิอย่างเดียวกันที่อยู่ภายใต้ปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายอย่างเดียวกัน เพื่อให้สมาชิกกลุ่มที่มีลักษณะอย่างเดียวกันถูกผูกพันในผลของคำพิพากษา เมื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/36 ได้กำหนดให้คำพิพากษาของศาลต้องกล่าวหรือแสดงรายการดังนี้

- 1) รายการตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 141
- 2) ลักษณะโดยชัดเจนของกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยที่จะต้องถูกผูกพันตามคำพิพากษา
- 3) ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงิน ต้องระบุจำนวนเงินที่จำเลยต้องชำระให้แก่โจทก์ รวมทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณเงินให้แก่สมาชิกกลุ่ม
- 4) จำนวนเงินรางวัล ของนายความฝ่ายโจทก์ตามมาตรา 222/37 จะเห็นได้ว่า ศาลมิได้กำหนดค่าเสียหายในส่วนของสมาชิกกลุ่มแต่ละคนไว้

เนื่องจากศาลไม่สามารถกำหนดค่าเสียหายของสมาชิกแต่ละคนเป็นจำนวนที่แน่นอนได้ คงกำหนดได้แต่เพียงหลักเกณฑ์การคำนวณไว้เท่านั้น ซึ่งการคำนวณจำนวนค่าเสียหายก็ คดี การกำหนดหลักเกณฑ์ในการคำนวณก็ดี ล้วนแต่เป็นขั้นตอนที่ต้องใช้เวลาในการดำเนินการทั้งสิ้น หากการดำเนินคดีแบบกลุ่มยังคงยึดหลักการพิพากษาเช่นเดียวกับคดีแพ่งทั่วไปที่ศาลจะพิพากษาในทุก

ประเด็นไปในคราวเดียวอาจก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติได้ ทั้งในแง่ระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการพิสูจน์ความเสียหาย อีกทั้งในกรณีที่มีความเสียหายของสมาชิกกลุ่มยังไม่เกิดขึ้น โดยเฉพาะคดีทางด้านยา คดีทางด้านสิ่งแวดล้อม สารเคมีต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อร่างกาย อาชีวอนามัย ซึ่งในวันทีศาลมีคำพิพากษา อาการเจ็บป่วยหรือความเสียหายยังไม่ปรากฏเด่นชัดถึงที่สุด ซึ่งหากอาการถึงที่สุดแล้วอาจเป็นความเสียหายอย่างใหญ่ก็ได้ เช่น อาการที่เริ่มจากเป็นผื่นคัน หากระยะสุดท้ายอาจลุกลามกลายเป็นมะเร็งผิวหนัง ซึ่งผู้เสียหายควรจะได้รับการเยียวยามากกว่าการรักษาเพียงแค่อาการผื่นคัน ผู้เสียหายจะมาฟ้องเป็นคดีใหม่เพื่อเรียกค่าเสียหายในส่วนของการเจ็บป่วยที่เพิ่มมากขึ้นนี้ได้หรือไม่ เพราะในการพิพากษาคดีแบบกลุ่มนั้นกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจศาลในการสงวนสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษาไว้ แต่หากนำหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาปรับใช้กับการพิจารณาคดีผู้บริโภคแล้ว ศาลควรมีอำนาจในการสงวนสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษา เพราะพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค มาตรา 40 ให้อำนาจศาลสงวนสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งภายในระยะเวลาไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในกรณีที่ความเสียหายนั้นเกิดขึ้นแก่ร่างกาย สุขภาพหรืออนามัยและในเวลาพิพากษาคดีเป็นการพ้นวิสัยที่จะหยั่งรู้ได้แม้ว่าความเสียหายที่แท้จริงมีเพียงใด ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคจำนวนมากให้เรียกค่าเสียหายส่วนที่เพิ่มขึ้นได้โดยไม่ต้องไปฟ้องเป็นคดีใหม่

ส่วนเรื่องการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคฯ มาตรา 42 ได้บัญญัติให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ โดยให้ศาลอำนาจกำหนดได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงินไม่เกินห้าหมื่นบาท ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง ซึ่งหากหลักการดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ย่อมทำให้วัตถุประสงค์ของค่าเสียหายเชิงลงโทษสัมฤทธิ์ผลเป็นอย่างยิ่ง เพราะวัตถุประสงค์ประการหนึ่งของการดำเนินคดีแบบกลุ่มก็เพื่อเป็นการสร้างมาตรการทางกฎหมายในการป้องปรามการกระทำอันละเมิดสิทธิของประชาชน

ส่วนค่าเสียหายเชิงลงโทษก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการลงโทษทางแพ่งแก่ผู้ที่มีพฤติกรรมร้ายแรงเกินปกติธรรมดาซึ่งควรต้องมีมาตรการป้องปรามหรือยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำเช่นนั้นอีก และเนื่องจากการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตและขายสินค้าหรือการให้บริการ ย่อมมีผลต่อผู้บริโภคในวงกว้าง หากผู้ประกอบการกระทำอันมีลักษณะเป็นการเอาเปรียบผู้บริโภคก็ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคจำนวนมากซึ่งนำไปสู่ความไม่สงบเรียบร้อยใน

สังคม การนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีผู้บริโภคย่อมทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจตระหนักถึงความรับผิดชอบที่มีต่อผู้บริโภคโดยรวมได้มากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในร่างพระราชบัญญัติฯ ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องของค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ และหากมีนำหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคฯ มาใช้ อาจเกิดปัญหาในการตีความได้ว่า ศาลจะมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษหรือไม่ และหากศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายนี้ได้ ควรมียุทธยาน้อยเพียงใด เพราะตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคฯ ตามมาตรา 42 ให้ศาลกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงินไม่เกินห้าหมื่นบาท ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง ซึ่งเป็นอัตราที่ไม่เหมาะสมกับหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เพราะการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นหา จำเลยแพ้คดี จำเลยย่อมมีความรับผิดชอบเป็นเงินจำนวนมาก และหากจำเลยต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษที่มีจำนวนสูงถึงสองเท่าของค่าเสียหายที่ศาลกำหนดให้จำเลยต้องจ่ายแล้ว ย่อมเป็นอัตราที่มากจนเกินควรซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการและสถานะทางการเงินของจำเลยได้

นอกจากที่ได้กล่าวมา ประเด็นเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลก็มีข้อควรพิจารณาเช่นกัน กล่าวคือ เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาในการดำเนินคดีแบบกลุ่มไปแล้ว คู่ความที่ไม่พอใจหรือไม่เห็นด้วยกับผลของคำพิพากษาย่อมมีสิทธิยื่นอุทธรณ์ได้แย้งคัดค้านเพื่อให้ศาลที่สูงกว่าพิจารณาต่อไปได้ เมื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/35 ซึ่งได้กำหนดให้คำพิพากษาผูกพันคู่ความและสมาชิกกลุ่ม ซึ่งหมายความว่าคู่ความและสมาชิกกลุ่มนั้นจะเป็นผู้ที่ต้องถูกผูกพันโดยผลแห่งคำพิพากษาของศาล คู่ความซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียในผลแห่งคดีโดยตรงย่อมมีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาหากว่าคู่ความนั้นไม่เห็นด้วยกับผลของคำพิพากษา แต่สมาชิกกลุ่มนั้นมิได้มีสถานะเป็นคู่ความในคดี แต่สมาชิกกลุ่มก็ถือเป็นบุคคลที่ต้องผูกพันโดยผลแห่งคำพิพากษา เช่นนี้ สมาชิกกลุ่มจะมีสิทธิอุทธรณ์หรือไม่ ในประเด็นดังกล่าวนี้ เมื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/46 ที่ได้กำหนดว่า สมาชิกกลุ่มไม่มีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ยกเว้นในกรณีตามมาตรา 222/42 กล่าวคือ สมาชิกกลุ่มจะมีสิทธิอุทธรณ์เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องสิทธิของตนในการขอรับชำระหนี้ แต่หากเป็นกรณีนอกเหนือจากนี้ สมาชิกกลุ่ม จะไม่สามารถใช้สิทธิอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาได้อีกไม่ว่ากรณีใดก็ตาม จะเห็นได้ว่า กฎหมายไม่ได้ให้สิทธิสมาชิกกลุ่มในการอุทธรณ์ดังเช่น โจทก์ซึ่งเป็นคู่ความในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการดำเนินการตามร่างพระราชบัญญัติฯ นั้นเป็นข้อจำกัดสิทธิของสมาชิกกลุ่มในการได้รับการทบทวนหรือการพิจารณาประเด็นแห่งคดีใหม่โดยศาลสูงที่มีประสิทธิภาพ

มากกว่าเป็นอย่างมาก และโดยที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 223 ก็ได้จำกัดว่า ผู้ที่มีสิทธิอุทธรณ์จะต้องเป็นคู่ความในศาลชั้นต้นเท่านั้น และเมื่อนำหลักการตามมาตรา 55 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาพิจารณาประกอบการอุทธรณ์ด้วยแล้ว บุคคลอื่นที่ได้รับ ความเสียหายหรือได้รับผลกระทบต่อสิทธิของตนอันเนื่องมาจากคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ชั้นต้นย่อมมีสิทธิอุทธรณ์ได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่า สมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นผู้ ที่ถูก กระทบกระทั่งสิทธิโดยผลแห่งคำพิพากษาของศาลจึงควรมีสติในการอุทธรณ์เช่นเดียวกับ โจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม แม้ว่าสมาชิกกลุ่มจะไม่ใช่คู่ความในคดีก็ตาม ทั้งนี้เพื่อให้การ ดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นเกิดความเป็นธรรมกับสมาชิกกลุ่ม ประเด็นเกี่ยวกับการหลักเกณฑ์ การ อุทธรณ์ก็มีข้อควรพิจารณาเช่นกัน กล่าวคือ ร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/45 ได้กำหนด หลักการว่า ภายใต้งบบังคับบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่มีในการดำเนินคดีแบบกลุ่มตามหมวดนี้ ให้ผู้ทธรณ์ไปยังศาลฎีกา ภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น และในร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/49 ได้กำหนดให้ประธานศาลฎีกาจัดตั้งแผนกคดีแบบกลุ่มขึ้นในศาลฎีกาเพื่อพิจารณา คดีที่มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มซึ่งอุทธรณ์ขึ้นมาและให้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็ว เมื่อพิ จารณา พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 46 ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า “การอุทธรณ์คำ พิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นในคดีผู้บริโภคให้ผู้ทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีผู้บริโภค หรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีผู้บริโภคภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ ได้อ่านคำพิพากษาหรือ คำสั่งนั้น” จะเห็นได้ว่า ร่างพระราชบัญญัติฯ และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคฯ ได้ บัญญัติเกี่ยวกับศาลที่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ไว้แตกต่างกัน เช่นนี้ย่อมทำให้เกิดปัญหาในการใช้ กฎหมายและทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติแก่ผู้อุทธรณ์ได้ว่า

ผู้อุทธรณ์จะต้งยื่นอุทธรณ์ต่อศาลใด และศาลใดจะเป็นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณา อุทธรณ์ นอกจากนี้ การที่ร่างพระราชบัญญัติฯ กำหนดให้การอุทธรณ์นั้นต้องยื่นอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา โดยไม่ผ่านการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ย่อมทำให้เกิดความสับสนและไม่เป็นธรรมแก่โจทก์ จำเลยและสมาชิกกลุ่ม เนื่องจากคดีที่มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นจะมีผู้เสียหายเป็นจำนวนมากและเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์สูง ซึ่งผลแห่งคำพิพากษาของศาลจะกระทบต่อสิทธิของกลุ่มบุคคลเป็นจำนวน มาก ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่า ควรกำหนดให้คำพิพากษาคดีแบบกลุ่มสามารถอุทธรณ์และฎีกาไปยังศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาได้ดังเช่นคดีแพ่งทั่วไป ไม่ควรจำกัดให้การอุทธรณ์คำพิพากษา ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มต้องอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกา

ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับคดี

เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว และคู่ความหรือบุคคลที่เป็นฝ่ายแพ้คดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษา กษาหรือคำสั่งของศาล คู่ความ หรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ย่อมมีสิทธิที่จะดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 โดยเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องแถลงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี ขอให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ทั้งนี้เจ้าพนักงานบังคับคดีชอบที่จะยึด อายัดและขายทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอ้างเป็นของลูกหนี้คำพิพากษา ดังนั้น ในกรณีของผู้บริโภคที่เป็นผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำเดียวกัน หากผู้บริโภคเหล่านี้ต้อง การบังคับคดีกับผู้ประกอบธุรกิจ ผู้บริโภคต่างต้องฟ้องคดีของตนต่อศาล เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ผู้บริโภคเป็นฝ่ายชนะคดี ผู้บริโภคจึงจะอ้างสิทธิของการเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาดำเนินการบังคับคดีจากการยึด อายัดทรัพย์สินของผู้ประกอบธุรกิจได้ อย่างไรก็ตาม การบังคับคดี

ในกรณีที่มีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหลายรายหลายคดีบังคับคดีเอาแก่ผู้ประกอบการรายเดียวซึ่งมีทรัพย์สินจำนวนจำกัด หากผู้บริโภครายใดฟ้องคดีและศาลได้มีคำพิพากษา ก่อน ก็ย่อมมีสิทธิบังคับคดีได้ก่อนผู้บริโภครายที่ฟ้องคดีภายหลัง เมื่อคดีใดคดีหนึ่งได้มีการยึดทรัพย์สินหรืออายัดทรัพย์สินลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้แล้ว มาตรา 290 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบัญญัติห้ามมิให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษารายอื่นทำการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นซ้ำอีก แต่มีสิทธิขอเฉลี่ยทรัพย์สินหรือเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินดังกล่าว ซึ่งกฎหมายได้กำหนดระยะเวลาในการขอ เฉลี่ยทรัพย์สินไว้ โดยให้ยื่นคำขอเฉลี่ยทรัพย์สินก่อนสิ้นระยะเวลา 14 วัน นับแต่วันขายทอดตลาดหรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้น ในกรณีของการยึดทรัพย์สิน หรือก่อนสิ้นระยะเวลา 14 วัน นับแต่วันชำระเงินหรือส่งทรัพย์สินตามที่อายัดไว้ในกรณีการยึดทรัพย์สิน หรือก่อนสิ้นระยะเวลา 14 วัน นับแต่วันยึดในกรณีของการยึดเงิน แต่หากร้องขอเฉลี่ยทรัพย์สินไม่ทันกำหนดเวลาดังกล่าว ผู้ร้องขอเฉลี่ยมีสิทธิยื่นคำร้องขอเข้ามาเพื่อขอรับเงินส่วนที่เหลือจากการชำระแก่เจ้าหนี้ผู้ยึดแล้ว จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การบังคับคดีในกรณีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากจากมูลเหตุเดียวกันซึ่งผู้เสียหายต่างคนต่างฟ้องคดีนั้นอาจทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำกัน กล่าวคือ ผู้บริโภคที่ฟ้องคดีเท่านั้นที่จะมีสิทธิบังคับคดี

ส่วนผู้ที่ไม่ได้ฟ้องคดีย่อมไม่มีโอกาสที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหาย และถึงแม้จะมีการฟ้องคดี แต่ศาลมีคำพิพากษาในเวลาที่แตกต่างกัน ผู้บริโภคในคดีที่ศาลได้มีคำพิพากษา ก่อนย่อมมีสิทธิบังคับคดีได้ก่อน และหากทรัพย์สินของผู้ประกอบธุรกิจมีจำนวนจำกัดและได้ถูกยึดหรืออายัดไว้โดยผู้บริโภคซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีก่อน ๆ แล้ว เจ้าหนี้ในคดีหลังอาจเสื่อมเสียสิทธิในการบังคับคดีได้ เนื่องจากทรัพย์สินนั้นมีการจำหน่ายและจัดสรรชำระหนี้ให้เจ้าหนี้อื่น ๆ ไป

หมดแล้ว ดังนั้น หากมีการนำหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาปรับใช้แล้ว่อมทำให้ผู้เสียหายจำนวนมากซึ่งเป็นผู้บริโภคได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผลแห่งคำพิพากษาของศาลในคราวเดียวกัน และได้ดำเนินการบังคับคดีไปพร้อมกันด้วย

ในการบังคับคดีแบบกลุ่มนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีจะเป็นผู้ที่มีบทบาทในการไต่สวนค่าเสียหายว่าสมาชิกในกลุ่มคนใดมีสิทธิที่จะได้รับค่าเสียหายเป็นจำนวนเงินเท่าไร ซึ่งในขั้นตอนนี้สมาชิกกลุ่มก็ต้องมาแสดงตนต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีว่าตนเป็นผู้เสียหายในข้อเท็จจริงอย่างเดียวกัน พร้อมทั้งต้องแสดงพยานหลักฐานของตน เพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งว่าตนเป็นสมาชิกกลุ่มและมีสิทธิได้รับค่าเสียหาย ถ้าคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น โจทก์หรือสมาชิกกลุ่มไม่เห็นด้วย ก็มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาล และเนื่องจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นหากจำเลยแพ้คดี จำเลยย่อมต้องมีความรับผิดชอบตามคำพิพากษาของศาลเป็นเงินจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นเงินค่าเสียหายที่จะต้องชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายทั้งหลายและเงินรางวัลทนายความที่มีจำนวนสูงถึงร้อยละ 30 ของจำนวนเงินตามคำพิพากษาที่กำหนดให้จำเลยชดใช้เงิน ซึ่งหากมีการนำหลักการตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 64 เรื่องการบังคับคดีที่กำหนดให้ศาลมีอำนาจออกหมายบังคับคดีทันทีโดยไม่ต้องออกคำบังคับและรอให้พ้นกำหนดที่ลูกหนี้ต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาล่วงหน้าไปก่อน เจ้าหนี้จึงจะมีสิทธิร้องขอต่อศาลขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี มาปรับใช้ในการบังคับคดีผู้บริโภคแบบกลุ่มแล้ว่อมเป็นมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับชำระหนี้จากผู้ประกอบธุรกิจเร็วขึ้น เพราะหากกระบวนการออกคำบังคับและออกหมายบังคับคดีใช้ระยะเวลานาน ผู้บริโภคซึ่งเป็น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจบังคับคดีไม่ทันการณ์ได้ เนื่องจากผู้ประกอบธุรกิจอาจโอนทรัพย์สินให้แก่บุคคลภายนอกไปอันจะทำให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายได้

อย่างไรก็ตาม การที่ร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/35 กำหนดให้คำพิพากษาของศาลมีผลเป็นการผูกพันคู่ความและสมาชิกกลุ่ม และในกรณีที่ศาลพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี ให้โจทก์หรือทนายความฝ่ายโจทก์มีอำนาจดำเนินการบังคับคดีแทนโจทก์และสมาชิกกลุ่ม โดยสมาชิกกลุ่มมีสิทธิที่จะยื่นคำขอรับชำระหนี้ แต่ไม่มีสิทธิที่จะดำเนินการบังคับคดี จะเห็นได้ว่าหลักการดังกล่าวเป็นการจำกัดสิทธิของสมาชิกกลุ่ม ในการบังคับคดี ถ้าหากโจทก์หรือทนายโจทก์ไม่สามารถดำเนินการบังคับคดีเพื่อรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้ย่อมเป็นการเสื่อมเสียแก่สิทธิของสมาชิกกลุ่มอีกด้วย แม้ร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/35 วรรคท้าย จะกำหนดทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวไว้ว่า หากความปรากฏต่อศาลว่าทนายความฝ่ายโจทก์ไม่สามารถดำเนินการบังคับคดีเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์และ

สมาชิกกลุ่มจัดหาทุนนายความคนใหม่มาดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้ ซึ่งการเปลี่ยนนายความใหม่ไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหาที่ดีเพราะเป็นการเสียเวลาและยังสร้างความยุ่งยากอีกด้วย

ในประเด็นเรื่องลำดับการได้รับชำระหนี้ก็เป็นข้อควรพิจารณาเช่นกัน โดยร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 222/44 ได้กำหนดว่า เมื่อจำเลยนำเงินหรือทรัพย์สินมาวางต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีหรือเมื่อขายทอดตลาดหรือจำหน่ายทรัพย์โดยวิธีอื่น หรือ เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้รวบรวมทรัพย์สินอื่นใดของจำเลยเสร็จ และได้หักค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจ่ายเงินให้แก่ผู้มีสิทธิตามลำดับ กล่าวคือ เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องจัดสรรเงินให้ผู้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287 และมาตรา 289 ซึ่งผู้มีสิทธิตามมาตรา 287 ได้แก่ ผู้มีบุริมสิทธิหรือผู้มีสิทธิอื่น ๆ ที่เป็นสิทธิทำนองเดียวกับบุริมสิทธิ เช่น ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 241 เจ้าหนี้ผู้รับจำนำ เจ้าหนี้ผู้รับจำนอง ผู้ที่อยู่ ในฐานะอันจดทะเบียนได้อยู่ก่อนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1300 เป็นต้น

ส่วนผู้มีสิทธิตามมาตรา 289 ได้แก่ เจ้าหนี้จำนอง เจ้าหนี้อุบัติสิทธิ ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีจัดสรรเงินให้แก่บุคคลเหล่านั้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว หากมีเงินเหลือ จึงจัดสรรเงินในส่วนที่เป็นเงินรางวัลของนายความฝ่ายโจทก์ให้แก่นายความค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม รวมถึงให้หักค่าฤชาธรรมเนียมใช้แทนโจทก์ด้วย และเมื่อมีเงินเหลือจากที่ได้จัดสรรตามลำดับดังกล่าวแล้วจึงจะนำมาจัดสรรชำระหนี้ ให้แก่โจทก์ สมาชิกกลุ่ม และเจ้าหนี้อื่นที่มีสิทธิได้รับเฉลี่ยทรัพย์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 290 ซึ่งจากร่างกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การที่กฎหมายให้เจ้าหนี้อุบัติสิทธิและเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิอื่น ๆ ทำนองเดียวกับบุริมสิทธิ ได้รับชำระหนี้ก่อน โจทก์ สมาชิกกลุ่มและเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิขอเฉลี่ยทรัพย์ ย่อมไม่เป็นธรรมกับผู้บริโภคที่เป็นโจทก์และสมาชิกกลุ่ม เพราะเมื่อจัดสรรเงินเพื่อชำระหนี้ตามลำดับแล้ว เงินอาจเหลือไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ให้แก่โจทก์และสมาชิกกลุ่มก็เป็นได้ ทั้งนี้เนื่องจากการประกอบธุรกิจต้องใช้งเงินลงทุนเป็นจำนวนมาก ผู้ประกอบธุรกิจจึงอาจมีเจ้าหนี้รายหลายและรวมถึงเจ้าหนี้ที่มีสิทธิดีกว่าหรือเจ้าหนี้อุบัติสิทธิทั้งหลายด้วย นอกจากนี้ การที่ผู้บริโภคจำนวนมากรวมตัวกันเพื่อฟ้องคดีแบบกลุ่มย่อมทำให้ผู้ประกอบการซึ่งเป็นประจำเลยเกิดความรับผิดชอบเป็นเงินจำนวนมากด้วยหากศาลพิพากษาให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดี

อีกทั้งเจตนารมณ์ของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคและพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคฯ นั้นมุ่งประสงค์ที่จะให้ผู้บริโภคได้รับการเยียวยาความเสียหายด้วยวิธีการที่สะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม ท้าถึง และมีประสิทธิภาพ ไม่ว่า ผู้บริโภคที่เป็นผู้เสียหายนั้นจะได้รับความ

เสียหายเพียงเล็กน้อยหรือได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก ดังนั้น การกำหนดลำดับการได้รับชำระหนี้ตามร่างกฎหมายดังกล่าวจึงส่งผลให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีนั้นไม่มีประสิทธิภาพและไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดี แบบกลุ่มที่มุ่งจะคุ้มครองผู้เสียหายจำนวนมาก อีกทั้งยังขัดต่อเจตนารมณ์ตามกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผู้ประกอบธุรกิจอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมอีกด้วย

นอกจากประเด็นที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีประเด็นปัญหาที่ร่างพระราชบัญญัติฯ นี้ ไม่ได้กำหนดหลักการไว้ แต่หากกฎหมายนี้มีการประกาศใช้แล้วอาจเกิดปัญหาได้ในกรณีที่ศาลมีอำนาจสงวนสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งเพื่อรับรองสิทธิในการเรียกค่าเสียหายอันเกิดแก่ร่างกายสุขภาพอนามัยที่เพิ่มขึ้น แต่ในการบังคับคดีในส่วนของค่าเสียหายที่เพิ่มขึ้นนี้ ร่างพระราชบัญญัติฯ ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่าจะบังคับคดีอย่างไร จะนำเงินส่วนไหนมาจ่ายค่าเสียหายในส่วนนี้ จึงอาจเกิดปัญหาได้ว่า หากศาลมีอำนาจที่จะสงวนสิทธิแก้ไขคำพิพากษาในส่วนของค่าเสียหายที่เพิ่มขึ้นแล้ว ผู้บริโภคซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะบังคับคดีเรียกร้องค่าเสียหายส่วนที่เพิ่มขึ้นนี้ได้จริงหรือไม่ เพราะเงินที่ได้จากการบังคับคดีในครั้งแรกอาจไม่มีเหลือเลยก็เป็นได้ ซึ่งในเรื่องดังกล่าวนี้ในต่างประเทศได้มีการจัดตั้ง Trust Fund ขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการเงินที่ได้จากการชำระหนี้ของจำเลย หรือจากการยึด आयทรัพย์สินของจำเลย เพื่อเป็นการคุ้มครองให้ผู้เสียหายที่เป็นสมาชิกกลุ่มได้รับค่าเสียหายจริง เพราะภายหลังจากบังคับคดีแล้วอาจเป็นไปได้ว่าเงินที่ได้มานั้นยังจัดสรรไม่ครบเพราะสมาชิกบางรายยังไม่มารับเงิน หรือในกรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นยังไม่ถึงที่สุด แต่ต่อมาความเสียหายได้เพิ่มขึ้นผู้เสียหายก็มีสิทธิขอรับเงินจากกองทุนนี้ได้